DEVAHANSKA RAZINA

ILI

NEBESKI SVIJET

NJEGOVE KARAKTERISTIKE I STANOVNICI

ENGLESKI NAPISAO

C. W. LEADBEATER

ENGLESKO ČETVRTO PREGLEDANO I PROŠIRENO IZDANJE

ZAGREB 1936

IZDAO MIJO CAZIN

PREDGOVOR

Potrebno je da se nešta napomene prigodom izdavanja ove knjižice. To je šesti od serije priručnika, kojim se izlazi u susret javnom zahtjevu za jednostavnim izlaganjem Teozofske nauke. Neki su prigovarali da je naša literatura vrlo nerazumljiva, suviše stručna i preskupa za običnog čitaoca, pa se nadamo da će sadanja serija uspjeti, da da ono što je vrlo potrebno. Teozofija nije samo za učene, ona je za sve. Možda među onima, koji u tim knjižicama uhvate prvi pojam o njezinoj nauci, bude nekoliko, koje će one odvesti dublje u njezinu filozofiju, njezinu nauku i njezinu religiju, prkoseći njezinim nerazumljivim problemima sa revnošću jednog naučnoga radnika. Ti priručnici nisu pisani samo za revnog učenika, koga nikakve početne teškoće ne mogu zastrašiti; oni su pisani za radnike i radnice, i nastoje da razjasne neke velike istine koje čine da se život lakše podnosi i da se smrti lakše odoli. Pisali su ih sluge Majstora, koji su Starija Braća naše rase, a oni ne mogu imati drugoga cilja, osim da služe našim drugovima.

AUTOROVA ZABILJEŠKA

Kako je kasnije istraživanje pokazalo da je riječ »Devahan« etimološki netočna i kriva, autor bi želio da je posve izostavi, pa da izda ovaj priručnik pod jednostavnijim i slikovitijim naslovom »Mentalna razina«. Međutim ga izdavači obavjestiše da bi ta promjena natpisa uzrokovala teškoće u pogledu prava prevođenja i izazvala zbrku na različite načine, pa je on popustio njihovim željama.

C. W. LEADBEATER

Ime Charlesa Leadbeatera poznato je po svemu svijetu poradi njegovih divnih knjiga, te poradi rasvjetljivanja zamršenih pitanja. Niko nije učinio više od njega, da se skine koprena s onoga što ljudi nazivlju smrću, i da se pokaže svijetu mir i sreća tamo, gdje je neznanje prekrilo ono nepoznato sa strahom.

Charles Webster Leadbeater rodio se u Northumberlandu u Engleskoj 17. februara 1847. Svoje djetinjstvo proveo je u Južnoj Americi, a školsko obrazovanje stekao je u Engleskoj na univerzitetu u Oksfordu. Upoznavši u Heleni P. Blavatsky okultnog učitelja, ostavio je sve i pratio je u Indiju. Nije mnogo očekivao u smislu napretka, ali nije trebalo dugo da se javi snaga starog učeništva, njegov Majstor mu je pružio svoju ruku, te se njemu — koji nije tražio ništa ni očekivao ništa — počelo otkrivati sve. Prvo njegovo iskustvo kad je svijesno ušao u astralni svijet, opisano je u knjizi »Kušnja hrabrosti«.

U Engleskoj je radio u Pioneer Office-u, te je bio članom Londonske Lože i mnogo joj pomagao istraživanjem, pa je neke od njenih rezultata i objavio 1884 u priručniku pod nazivom »Astralna razina«. To ga je potaklo da održi prvo svoje javno predavanje u Chiswich Loži u Londonu.

Veliki dio njegova rada za vrijeme od 1896 do 1906 sastojao je u održavanju predavanja, pohodom mnogih zemalja donoseći svagdje svijetlo (Drevne

Mudrosti. Rođeni učitelj bez zamaranja trudio se oko prosvjećivanja, te je uz predavanja i mnogo toga napisao.

Najznamenitije razdoblje njegova života bilo je ono što ga je duž 40 god. proveo u društvu sa Dr. A. Besant, koja je naslijedila pukovnika Olcotta kao Pretsjednik Teozofskoga Društva. Radivši zajedno s njom razvio je svoje duševne osobine koje su mu omogućile da istražuje unutrašnje svjetove kao i stanja svijesti što su svojstvena mnogim ljudima. Svoja istraživanja jasnoga gledanja iznio je u mnogim djelima kao: »Vidljivi i nevidljivi čovjek«, »Kršćansko vjerovanje«, a u saradnji sa Dr. A. Besant: »Oblici misli«, »Čovjek, odakle, kako i kamo« i »Okultna kemija«.

Dok ga nije zapriječila duboka starost bio je gorljivim radnikom. Preminuo je 1 marta 1934 u Perthu upravo kad se spremao da pohodi Sydney. Za svoga dugog života od 87 god. stekao je golemo znanje, i isticao je moderne misli. Njegovo duboko filozofsko shvaćanje jedinstva života zahtjevalo je pažnju i prema tačnim detaljima.

Sva njegova djela odavaju ljubav prema čovječanstvu. Njegov način saobraćaja odavao je otmjeno gospodstvo, bio je nepresahlo vrelo putničkih priča i okultnih znanosti iz svih krajeva svijeta, bio je izvor blagosti i plemenitosti, što mu je razvilo u srcu ljubav za vlastite neprijatelje i za one što su ga prevarno iskorišćivali.

DEVAHANSKA RAZINA

UVOD

U ranijem priručniku pokušalo se da se donekle opiše astralna razina — niži dio golemoga nevidljivog svijeta posred kojega živimo i krećemo se. U ovoj knjižici treba izvesti još težu zadaću, da se pokuša predati izvjesna ideja o narednom višem stanju — mentalnoj razini ili nebeskom svijetu, o kojem se često govori u našoj Teozofskoj literaturi pod imenom Devahan ili Sukhâvati.

Iako tu razinu zovemo nebeskim svijetom, želimo jasno istaći da ona sadrži realnost, koja je osnov svih najboljih ideja o nebu što ga iznose različite religije; ali ona se ne smije promatrati samo sa toga gledišta. To je carstvo prirode, koje je za nas od velike važnosti, golemi i sjajni svijet pun života u kojemu sada živimo kao i u vremenima između fizičkih inkarnacija. Samo radi našega nedostatnoga razvitka i omeđenja koje nam nameće ova tjelesna halja, ne možemo potpuno da ustanovimo, da je sva slava najviših nebesa oko nas ovdje i sada, i da utjecaji koji struje iz tog svijeta neprekinuto djeluju na nas, samo ako ushtjednemo da ih primimo i razumijemo. Ma kako se to činilo nemogućim čovjeku iz svijeta, okultisti je to vrlo jednostavna realnost, a onima koji još nisu shvatili ovu temeljnu istinu možemo tek ponoviti savjet kojega daje Budistički učitelj: »Ne tuži se, ne viči i ne moli,

već otvori svoje oči i gledaj. Svijetlo je svuda oko tebe, samo treba da odbaciš zavoj sa očiju i da gledaš. Ono je tako lijepo, tako divno, tako visoko i iznad svega što je čovjek sanjao ili zašto je molio, a uz to trajno i vječno.« (D u š a l j u d i str. 163).

Istraživaocu Teozofije je apsolutno potrebno da sebi predoči veliku istinu, da u prirodi postoje različite razine ili odjeli svaki sa svojom tvari određenoga stepena gustoće koja u svakom slučaju prodire tvar naredne niže razine. Treba dakle da bude jasno, da upotreba riječi »viši« i »niži« s obzirom na te razine, se ni na koji način ne odnosi na njihov položaj, jer sve zauzimlju isti prostor, već jedino na stepen gustoće tvari, iz koje su one sastavljene, ili drugim riječima, na mjeru do koje je njihova tvar podjeljena, jer sva tvar o kojoj bilo što znamo je bitno ista, a razlikuje se samo u srazmjeru podjele i brzini svojih titraja.

Prema tome slijedi, da kad govorimo da neko prelazi s jedne razine na drugu, ne znači to nipošto gibanje u prostoru, već jedino promjenu svijesti, jer svaki čovjek imade u sebi tvar koja pripada svakoj od tih razina, vehikl koji odgovara svakoj, te njime može da djeluje u njoj kad nauči kako da to izvodi. Da se pređe s jedne razine na drugu, treba premjestiti žarište svijesti iz jednoga vehikla u drugi, i tada se neko vrijeme može upotrebljavati astralno ili mentalno tijelo umjesto fizičkoga.

Prirodno je naime, da svako od tih tjelesa odgovara samo na titraje svoje razine; pa dok je čovjekova svijest skoncentrisana u astralnom tijelu, on će zapažati samo astralni svijet, upravo kao kad naša svijest upotrebljuje samo fizička ćutila, zamjećujemo samo ovaj fizički svijet iako oba ta svijeta, i mnogi drugi, postoje i djeluju neprekinuto oko nas. Zapravo sve te razine zajedno čine golemu ži-

votnu cjelinu, iako za sada naše slabe snage mogu da zapaze tek maleni dio toga.

Kad razmišljamo o pitanju mjesta i promatramo pronicanje razina među sobom, moramo se čuvati zabluda koje bi se mogle javiti. Treba znati, da nijedna od triju nižih razina sunčanog sistema nema iste međe s njim, osim posebnoga položaja najvišeg ili atomskog pododjela svake od njih. Svaki fizički planet ima svoju fizičku razinu, uključivši i atmosferu, svoju astralnu razinu i svoju mentalnu razinu, a sve se među sobom proniču i prema tomu zauzimlju isti položaj u prostoru, ali sve posve zasebno ne mješajući se sa onima koje odgovaraju razinama drugog planeta. Samo na višim pododjelima budičke razine možemo naći stanje zajedničko svim planetima našeg lanca.

Ipak, kako je gore rečeno, postoji stanje atomske tvari svake od tih razina, koje je kozmičko u svom opsegu, tako da sedam atomskih podrazina našeg sistema odjeljeno od ostalih, može se reći, sačinjavaju jednu kozmičku razinu, od kojih se najniža katkad zove kozmički prâkritska.

Eter što se nalazi među planetima koji se, kako se čini, proteže cijelim prostorom, mora zaista da se proteže barem do najdalje vidljive zvijezde, inače naše fizičke oči ne bi tu zvijezdu mogle zapaziti, sastavljen je iz krajnjih fizičkih atoma u njihovu normalnom i nezgusnutom stanju. Međutim svi niži i komplikovaniji oblici etera postoje samo, u koliko je dosad poznato, u vezi sa različitim nebeskim tjelesima, sakupljeni oko njih upravo kao i njihova atmosfera, iako znatno presižu njezinu površinu. Sasvim je ista stvar sa astralnom i mentalnom razinom. Astralna razina naše zemlje proniče zemlju i njezinu atmosferu i širi se donekle još iznad atmo-

sfere. Treba se opomenuti da su Grci tu razinu zvali svijetom što je postojao prije onog mjesečeva. Mentalna razina proniče astralnu, i širi se još dalje od nje u prostor svojim zahvatom.

Samo atomska tvar svake od tih razina, a i ta samo u posve slobodnom stanju, dosiže do istih međa kao i interplanetski eter, i prema tomu niko ne može, pripadao i našem lancu, u svom astralnom ili misaonom tijelu da pređe s planeta na planet, upravo kao što ne može to da učini u fizičkom tijelu. Kad je vrlo visoko razvijen, moguće je to u kauzalnom tijelu, iako ni tada tako lako i brzo, kao što to može onaj kojemu je uspjelo da svoju svijest digne do budičke razine.

Jasno razumijevanje tih činjenica zapriječiće da u onih, koji proučavaju taj predmet, ne nastane pometnja što se pokašto javlja u pogledu mentalne razine naše zemlje, i onih planetskih globova našega lanca koji se nalaze na mentalnoj razini.. Treba shvatiti da su sedam planeta našeg lanca pravi planeti koji zauzimlju određeni i posebni položaj u prostoru, bez obzira na to što neki od njih nisu na fizičkoj razini. Planeti A. B. F i G odjeljeni su od nas kao i među sobom upravo tako kao što su Mars i Zemlja, jedina je razlika u tom da ovi posljednji imaju svoju fizičku, astralnu i mentalnu razinu, dok planeti B i F imaju astralne razine kao najnižu, a A i G mentalnu. Astralna razina obrađena u priručniku V, i mentalna razina koju ćemo promatrati, pripadaju samo ovoj zemlji, i nemaju ništa zajedničko sa ovim ostalim planetima.

Mentalna razina na kojoj se zbiva nebeski život jest treća od onih petero velikih razina koje su u sadašnje doba u odnosu sa čovječanstvom, imajući kao niže razine astralnu i fizičku, a kao više budičku i nirvansku. To je razina na kojoj čovjek, osim na

vrlo ranom stepenu razvitka, provodi najveći dio svog vremena u toku evolucije, jer razmjer fizičkoga života, osim u slučaju posve nerazvijenoga, prema nebeskom je rijetko kada veći od 1:20, a u slučaju vrlo dobrih ljudi bude katkada i 1:30. To je zapravo pravi i trajni dom ego-a ili duše čovjekove što se reinkarnira, čiji svaki silazak u inkarnaciju je tek vrlo kratka, iako vrlo važna epizoda u njegovom usponu. Zato bi bilo korisno da se predamo proučavanju te stvari, i da joj poklonimo toliko pažnje i vremena, koliko bi bilo potrebno da se o njoj steče toliko razumijevanja, koliko je moguće dok smo zatvoreni u fizičkom tijelu.

Na nesreću ima takovih teškoća koje se stvarno ne mogu svladati, kad se pokušava prenijeti činjenice ove treće prirodne razine u jezične oblike — što nije ništa neobično, jer često nalazimo da su riječi nedostatne, da izraze naše ideje i osjećaje pače i na ovoj najnižoj razini. Čitači »Astralne razine« sjećaju se da je tamo navedeno kako je nemoguće donijeti neki odgovarajući pojam o čudesima toga kraja onima, čije iskustvo još do sada nije prešlo fizički svijet; može se tek reći, da svako opažanje učinjeno tamo s obzirom na isti uspjeh ovdje, zahtjeva deseterostruki napor da iznesemo sve što je pred nama još u pogledu ove rasprave. Ne samo što je tvar koju moramo opisati mnogo udaljenija nego li je astralna tvar, od one tvari na koju smo navikli, nego je i svijest te razine daleko šira od ma čega što bismo mogli zamisliti ovdje na našoj razini, a njezine prilike toliko su različite da istraživalac pozvan da ih sve privede izrazima običnih riječi, osjeća se izgubljenim, i pouzdaje se jedino u to, da će intuicija njegovih čitača nadomjestiti nesavršenosti kojima nije mogao da izbjegne u svom opisivanju.

Da uzmemo samo jedan od mnogo primjera na-

ših teškoća; čini se da na mentalnoj razini prostor i vrijeme ne postoje, jer događaji koji se zbivaju ovdje dolje jedan za drugim i na veoma razdalekim mjestima, javljaju se tamo istovremeno i na istom mjestu. Takav je barem dojam izazvan u svijesti ego-a, iako postoje prilike koje dopuštaju pretpostavku, da je apsolutna istovremenost svojstvo još više razine, a da ga se zamjećuje u nebeskom svijetu je tek rezultat toga što događaji slijede tako brzo, da se beskonačno maleni dio vremena ne da zamjetiti, upravo tako kao što je to slučaj kod poznate optičke pojave, kad vrtimo štap koji je na kraju užaren te oko dobiva utisak o vatrenom krugu ako se štap okrene više od deset puta na sekundu. i to ne zato što bi zaista postojao neprekinuti krug. već zato što prosječno ljudsko oko nije u stanju da razlikuje kao odijeljene ma kakve slične utiske koji slijede jedan za drugim u vremenskim otsjecima manjim od desetine sekunde.

Čitaoc će dakle svom pripravnosti shvatiti, da kad se pokušava s opisivanjem prilika života toliko različitog od fizičkoga života, nemoguće je da se izbjegne tomu da se ne kažu mnoge stvari što će biti djelom nerazumljive, a mogu se činiti i posve nevjerojatnima onima, koji nisu lično stekli iskustva o tom višem životu. Da će tomu biti tako. kako rekoh. neizbježno je, čitaoci koji nebi mogli da prihvate izvještaje naših istraživalaca, moraju jednostavno da pričekaju dok im ne iznesemo prikaz koji će ih jače da zadovolji, a oni će sami moći da ga prouče. Mogu jedino da ponovo istaknem uvjerenje što je doneseno u Astralnoj razini, da su sve razumne mjere opreznosti preduzete da se osigura tačnost. U jednom i drugom slučaju možemo reći, da nijedna činjenica, bilo stara ili nova, nije unesena u raspravljanje, osim ako je potvrđena svjedočanstvom ba-

rem dvojice neovisnih i uvježbanih istraživalaca među nama, te su je proglasili ispravnom stariji učenici, čije je znanje o tim stvarima daleko veće od našega. Stoga se možemo nadati da ovaj izvještaj, iako se ne može smatrati potpunim, može ipak barem do izvjesne mjere biti pouzdan.

Glavni raspored prijašnjega priručnika biće i ovdje proveden tako, da oni koji to žele mogu te dvije razine poređivati stepen po stepen. Poglavlje »Područje« bilo bi ipak nezgodno za mentalnu razinu kako će se kasnije vidjeti, zato ćemo ga zamjeniti nazivom koji slijedi.

OPĆENITE ZNAČAJKE

Možda je jedna od najnezgodnijih metoda kojom bismo se približili tom vanredno teškom predmetu da zaronimo in medias res i da pokušamo, pa makar osuđeni na neuspjeh, da opišemo što najprije vidi učenik ili uvježbani student, kad se pred njim otvori nebeski svijet. Ja oprezno upotrebljavam riječ učenik, jer dok čovjek ne stoji u izvjesnom odnosu prema jednom od Majstora Mudrosti, malo je vjerojatno da će potpunom svijesti moći prijeći u taj sjajni kraj blaženstva, i da će se vratiti na zemlju sa jasnim sjećanjem na ono što je vidio ondje. Odanle nikad ne dolazi nijedan posredni duh da saopći jednostavno vijesti na usta profesijskoga medija. Onamo se ne uzdigne nikada nijedan obični čovjek jasnoga gledanja, iako su koji puta najbolji i najčišći pojedinci ušli onamo kad su se pod kontrolom svojih mesmerizatora našli u najdubljem transu, pače ni onda se većim dijelom nisu vratili ni s čim što bi bilo više od uspomene na silno i neiskazano blaženstvo koje je obično bilo duboko obojeno njihovim ličnim religijskim osvjedočenjem.

Kad jednom preminula duša, nakon što se iza smrti povukla u se, dosegne tu razinu, niti čeznutljive misli njezinih rastuženih prijatelja, niti privlačivost spiritističkoga kruga, ne može je nikad više da povuče natrag u saobraćaj sa fizičkom razinom, dok se sva duhovna snaga koju je pokrenula u zadnjem svom životu potpuno ne iscrpi, te bude ponovo spremna da opet uzme na sebe novu tjelesnu

haljinu. Niti onda kad bi mogla da se vrati, ne bi skup njezinih iskustava mogao dati pravu sliku o dotičnoj razini, jer kako će se odmah vidjeti, samo oni koji mogu u nju ući sa potpuno budnom svijesti, mogu slobodno da se kreću u njoj i da se opajaju čudesnim sjajem i ljepotom koju nebeski svijet može da pokaže. Ali sve će se to potpunije da protumači kasnije kad se stanemo baviti sa stanovnicima nebeskoga carstva.

Lijepi Opis

U ranijem pismu nekog istaknutog okultiste nalazi se ovaj lijepi stavak što ga je predao i naveo kako je crpio iz vlastitog sjećanja. Nikad nijesam mogao otkriti odakle ga je uzeo, iako se drugo tumačenje toga znatno uvećano nalazi u Beal-ovoj »Niz budističkih svetih pisama«, str. 378.

Naš gospodin Buddha kaže: »Bezbroj tisuća sistema svjetova iznad ovoga jest mjesto blaženstva nazvano Sukhâvati. To je mjesto okruženo sa sedam redova ograda, sedam redova golemih zavjesa, sedam redova šumnih stabala. Tim svetim stanom Arhata upravljaju Tathâgate, a posjeduju ga Bodhisattve. Ima sedam prekrasnih jezera, posred njih teku kristalne vode koje imadu sedam a ipak jednu naročitu osebinu vanredne kakvoće. O Sâriputra to je Devachan. Njegov božanski udambara cvijet baca korjen u sjenu svake zemlje, i cvjeta za sve one koji ga dosegnu. Oni koji se rode u tom blagoslovenom kraju — koji su prešli zlatni most, i dosegli sedam zlatnih brda — oni su zaista srećni, za njih u tom nebeskom krugu nema više tuge ni žalosti.«

Ma kako bili obaviti velom veličanstvene slikovitosti Orijenta, možemo lako u tom stavku tragati za nekim glavnim značajkama koje su se pokazale

kao osobito istaknute u izvještajima naših savremenih istraživalaca. »Sedam zlatnih brda« mogu biti samo sedam podrazina mentalne razine, koje su odijeljene jedna od druge neosjetljivim ogradama, a ipak realnim i utjecajnim, dok »sedam redova ograda, sedam redova golemih zavjesa, sedam redova drveća što treperi«, mogu biti ovdje: sedam vrsti kristalnih voda, od kojih svaka ima svoju naročitu osobinu i kakvoću, predočujući različite moći i stanja uma koji im pripada, a zajedničko svojstvo im je takovo, da onima koji na njima prebivaju, pružaju vanredno snažno blaženstvo što ga mogu osjetiti. Njezin cvijet zaista »baca korjen u sjenu svake zemlje« jer iz svakog svijeta čovjek ulazi u nebo koje za nj odgovara, a sreća kakove se ne može izraziti je cvijet što pupa za sve koji tako žive da si omoguće da ga steknu, budući da su »prošli zlatni most« što vodi preko struje koja dijeli ovo područje od razine želja, za njih je borba između višeg i nižeg svršena, zato za njih nema više tuge ni žalosti u tom krugu, dok opet čovjek ne zahvati u inkarnaciju i ne napusti za neko vrijeme nebeski svijet.

Blaženstvo nebeskoga svijeta.

Snaga blaženstva je prva glavna misao koja mora biti pozadinom svim našim pojmovima o nebeskom životu. Nesamo da se bavimo svijetom u kojem su bol i zlo isključeni već prema samom sastavu njegovom, svijet u kojem je svako stvorenje srećno; činjenice njegove nadilaze sve to. To je svijet u kojem svako biće mora već poradi same nazočnosti svoje ondje da uživa najviše duhovno blaženstvo koje može, svijet je to čija je moć u tom da odgovara na njegove težnje omeđena jedino prema njegovoj snazi kojom razvija svoje želje.

Tek ovdje počinjemo da shvaćamo nešto o pravoj prirodi velikog Izvora Života, tek ovdje uhvatimo bljesak onoga što zapravo Logos mora da jeste, i o tom kakav se On čini nama. I kad se golema realnost svega toga rastvori pred našim začuđenim očima, možemo tek da osjećamo, da s ovim znanjem istine život više ne može da nam se čini onakovim kao prije. Možemo tek da se čudimo koliko su malo slične tome ideje zemaljskoga čovjeka o sreći, zaista ne možemo da se otmemo tome, da ne vidimo kako su velika većina njih iskrivljene i neostvarive, i da su najvećim dijelom daleko od onoga što mu je pravim ciljem kojega je tražio. Ovdje napokon istina i ljepota daleko nadilazi sve o čem je pjesnik ikada sanjao, i u svijetlu te vanredne slave svako drugo veselje čini se nedostatno i slabo, bez bitnosti i nezadovoljujući.

Neke detalje svega toga nastojaćemo kasnije razjasniti; da se istakne napose naročito divni osjećaj, nesamo poradi nenazočnosti svakog zla i nesloge, već i poradi toga što postoji trajna radost koja obujimlje sve, a što je ujedno i onaj prvi i najjači osjećaj što ga prima kao oćut iskustva onaj koji uđe u nebeski svijet. I taj ga ne ostavlja nikada doklegod ostaje tamo, pa ma što radio ondje, i ma kakove se još više mogućnosti spiritualnog uzdizanja pružale pred njim, dok nauči nešto više o moćnim silama toga novog svijeta u kojem se nalazi, čudan i neopisivi je to osjećaj neiskazanog veselja, već samim boravkom u takvom carstvu izvorom je svemu ostalom — to uživanje u izobilju veselja što se javlja kod drugih, prati ga uvijek. Ništa na zemlji nije tome slično, ničim ne može da se dočara; kad bi neko zamislio omeđeni život u djetinjstvu sa našim duhovnim iskustvima i još mnogo tisuća puta jači, možda bi mogao steći neki slabi pojam o tome;

ali i takva sličnost zaostaje daleko iza onoga što je iznad sviju opisa i riječi — golema je moć duhovnoga života, silna je spiritualna vitalnost nebeskoga svijeta.

Jedan način kako se očituje ta snažna životna sila, jeste velika brzina titraja svih čestica i atoma te mentalne tvari. Svi poznajemo kao teorijsku pretpostavku da i ovdje na fizičkoj razini nijedna čestica tvari, sačinjavala ona dio i najgušćega krutog tijela, nije ni časak u mirovanju, dok otvaranjem vida za astralno gledanje nije nam to više samo teorija naučenjaka, već prava činjenica što je zastupana posvuda. Time ustanovljujemo univerzalnost života na način koji nam je prije bio posve nemoguć, i do one mjere koju prije nismo poznavali. Naš se mentalni horizont proširuje, i mi počinjemo da shvaćamo prirodne mogućnosti koje se onima što ne mogu da viđe, moraju činiti najpomamnijim snima.

Ako je to učinak postignuća astralnoga gledanja i primjenom njegovom na gustu fizičku tvar, pokušajte zamisliti sebi rezultat, što bi ga bio izveo na um gledaoca, koji bi ostavivši fizičku razinu i proučivši daleko jači život i beskonačno brže vibracije astralnoga našao, da mu se otvara novo i više ćutilo, koje njegovom oslobođenom pogledu otkriva drugi i viši svijet, čije vibracije su daleko brže od vibracija fizičke razine, kao što su i titraji svjetla brži od titraja zvuka — svijet je to gdje prožimlje sve svenazočnost života koji neprekinuto struji u njemu i oko njega, i posve je drugačijega reda, tako reći, kao da je uzdignut do silne nadmoći.

Nova metoda spoznaje.

Pravo ćutilo s kojim on može sve to da spozna, je također jedno od čudesa nebeskog svijeta; on više

ne vidi, ne čuje i ne osjeća pojedinačnim i omeđenim organima kao što to čini na ovoj razini, niti nema osobito povećane snage za gledanje i slušanje koju je imao na astralnoj razini; umjesto toga osjeća u sebi novu čudesnu moć koja nije nijedno od njih, a opet ih uključuje sve i još daleko veća snaga, koja mu omogućuje da ga ne samo vidi osjeća i čuje, nego i zna smjesta sve o njemu, iznutra i izvana — njegove uzroke, posljedice i mogućnosti u koliko se tiče te razine kao i onih nižih od nje. On nalazi da misliti za njega znači dokučivati, nema tu nikakve dvoumice, oklijevanja ili odlaganja u izravnom djelovanju višega ćutila. Ako misli o nekom mjestu, on je tamo, ako misli o prijatelju, prijatelj je pred njim. Ne mogu više da nastanu nesporazumci, ne može više da ga zavede neka vanjska pojava, jer svaka misao i osjećaj njegova prijatelja leži mu na toj razini otvoren kao knjiga.

Ima li sreće, te nalazi među svojim prijateljima takovih, kojima je otvoreno još više ćutilo, njihovo savršeno sporazumijevanje je iznad svakoga zemaljskog poimanja. Za njih udaljenost i odjeljenost ne postoje; njihova čuvstva nisu više sakrivena, ili najviše samo napola izražena nespretnim riječima, pitanje i odgovor su nepotrebni, jer se razabiru misaone slike čim se stvaraju, a izmjenjivanje ideja je tako brzo kao što je brzo njihovo nastajanje zasvjetljivanjem u umu.

Sve znanje stoji im slobodno da ga istražuju — sve, to jest u koliko ne prelazi i tu uzvišenu razinu; prošlost svijeta otvorena im je kao sadašnjica; neizbrisivi zapisci sjećanja prirode su im uvijek na raspolaganju, a historija bilo stara ili moderna, otkriva im se pred očima po volji. Nisu više ovisni o milosti historičara, koji je možda krivo obavješten, pa mora biti manje ili više pristran, sami mogu da prouče

svaki događaj koji ih zanima, sa apsolutnom sigurnošću da vide istinu i ništa drugo nego golu i potpunu istinu. Ako mogu da stoje na višim podrazinama te razine, odvijaće im se dugi niz njihovih prošlih života kao svitak papira, vidjeće karmičke uzroke koji su ih načinili onakovim kakovi jesu; razabiraće kakovu karmu moraju još da odrade, prije nego se teški dug iskupi i zaključi neugodni račun, i tako će da ustanove nepogrešivom sigurnosti svoje tačno mjesto u evoluciji.

Ako se pita, da li oni i budućnost vide jasno kao prošlost, mora se da odgovori negativno, jer takovo svojstvo pripada još višoj razini, iako je i na mentalnoj razini do velike mjere moguće da se gleda u budućnost, ipak nije savršeno, jer gdjegod u tkivo sudbine zahvati ruka razvijenoga čovjeka, može njegova snažna volja da uvrsti nove niti, i da promjeni kalup budućeg života. Tok običnog nerazvijenoga čovjeka koji praktički nema svoje volje vrijedne da se o njoj govori, često se može dosta jasno da predvidi, ali kad ego hrabro preuzme budućnost u svoje ruke, tačno predviđanje postaje nemogućim.

Okolina.

Prvi utisak kojeg dobije učenik kad uđe potpuno svijesno u mentalnu razinu, biće osjećaj snažnog blaženstva, neopisive vitalnosti, silno povećane snage i savršeno pouzdanje koje otuda dolazi, pa kad upotrijebi svoja nova ćutila da prouči okolinu, šta će ondje da vidi? Čini mu se kao da se nalazi usred golemog svemira trajno promjenljivoga svijetla boje i zvuka, takvoga kako ga ne bi mogao da zamisli ni u najljepšem snu. Zaista je istina, da ovdje dolje »niti je oko vidjelo, ni uho čulo, niti je srce osjećajem obuhvatilo« čovječje shvaćanje slave toga

nebeskog svijeta, a čovjek koji je to jednom potpuno svijesno iskusio gledaće kasnije na svijet uvijek drugim očima. To iskustvo se toliko razlikuje od svega što smo iskusili u fizičkom svijetu, da pokušava li se to da izrazi riječima, čovjek se osjeća nemoćnim — ne samo da to ispravno izvede, jer poradi toga čovjek napušta svaku nadu odmah iz početka, nego i zato da o tome da uopće neku ideju onima koji to sami nisu vidjeli.

Zamislite sebi da s osjećajem silnoga blaženstva, i vanredno pojačanom snagom već opisanom, plovite po moru živoga svijetla, okruženi svakovrsnom ljepotom nježnih boja i oblika — a sve to da se mijenja sa svakim valom misli kojeg odašiljete iz uma, a koji je, kako odmah otkrivate, samo izražaj tih misli u tvari razine i njezinoj elementalnoj esenci. Ta tvar je posve iste vrste kao i ona od koje je sastavljeno misaono tijelo, i stoga kad nastane vibracija čestica misaonoga tijela koju zovemo misao, odmah se proširi na okolnu mentalnu tvar, i budi u njoj titraje koji joj odgovaraju, dok se u elementalnoj esenci odražavaju apsolutnom tačnošću. Konkretna se misao, kako je prirodno, prikazuje prema oblicima dotičnih predmeta, dok se apstraktna obično prikaže u svim vrstama savršenih i najljepših geometrijskih likova, iako treba da se opomenemo u vezi s tim, da mnoge misli koje su za nas ovdje dolje nešto više od jednostavnih apstrakcija, postaju na toj razini konkretnim činjenicama.

Tako ćete vidjeti, da u tom višem svijetu svako ko želi da se preda za neko vrijeme mirnim mislima, i da se odvoji od svoje okoline, može zaista da živi u svom vlastitom svijetu, i ne može da ga se smeta, a povrh toga imaće priliku da će razabirati sve svoje ideje (i njihove posljedice potpuno izraže-

ne) gdje prolaze kao panoramske slike pred njegovim očima. Ako pak dotični ne želi da promatra razinu na kojoj se nalazi, biće potrebno da za neko vrijeme oprezno prestane da misli, da njihovo stvaranje ne uzmogne utjecati na osjetljivu tvar što ga okružuje, i tako da u pogledu na nj potpuno promjeni prilike.

To pridržavanje uma ne smije se zamijeniti sa prazninom uma što se postizava mnogim vježbama Hatha Yoge, u tom slučaju apsolutna pasivnost zakoči um, da se nijednom vlastitom misli ne opire nikojem vanjskom utjecaju koji bi mu možda došao — stanje je to, što je vrlo blizu stanju medija, dok je u prvom slučaju um tek toliko budan i uporan, koliko je potrebno da pridržava za neko vrijeme misli, i da zapriječi nametaje ličnim upoređivanjem u opažanju koje želi da poduzme.

Kad onaj koji pohodi mentalnu razinu uspije da se stavi u to stanje, nalazi, da iako sam nije više centar zračenja svega toga bogatstva svijetla i boje, oblika i zvuka koje sam tako nedovoljno pokušao da ocrtam, nije radi toga prestao da postoji, naprotiv, njegova harmonija i blistanje su veći i potpuniji nego ikada. Tražeći razjašnjenje tom pojavu, on počinje poimati da sav taj veličanstveni sjaj nije tek slučajna igra — neka vrst devahanske aurore borealis; nalazi, da sve to ima neko značenje koje samo on može da razumije, i odmah shvaća da je činjenica koju promatra s takvim uzbuđenjem radosti upravo sjajan »jezik boja« anđela — izražaj misli ili razgovor bića daleko viših od njega u skali evolucije. Pokušavanjem i vježbom otkriva da i on može upotrijebiti taj novi i lijepi način izražavanja, i tim otkrićem on dolazi u posjed drugoga svoga velikog nasljedstva u nebeskom carstvu: do sposobnosti da razgovara sa njegovim uzvišenim neljud-

skim stanovnicima, i da uči od njih, no s njima ćemo se više da pozabavimo kad stanemo raspravljati taj dio našeg predmeta.

Time će se objasniti zašto je bilo nemoguće da posvetim ovaj dio prostora predjelu mentalne razine kao što je to učinjeno kod astralne, jer mentalni svijet zapravo nema predjela do onakvih kakove svaki pojedini sebi sam odabere da ih razvije svojom misli — dok uistinu ne uzmemo u obzir činjenicu, da su bića koja neprekinuto prolaze pred njim, većinom sama, u mnogo slučajeva, objekti vanredne ljepote. Ipak je vrlo teško izraziti riječima prilike toga višeg života, te bi bilo bolje reći da tamo postoje svi mogući predjeli da nema ništa lijepo na zemlji, na nebu ili u moru, što ne bi bilo tamo u svoj potpunosti i snazi što daleko nadilaze svaku moć vlastitoga predočivanja, ali od svega toga sjaja žive realnosti svaki čovjek može da vidi samo ono, za što ima u sebi mogućnost da gleda, i ono, za što ga je njegov razvitak za vrijeme zemaljskog i astralnoga života osposobio da reagira.

Veliki valovi.

Ako onaj koji je pohodio ovu razinu želi da nastavi svoje analiziranje, i da otkrije što bi bilo kad ga nikako ne bi smetale misli ili razgovor nekih njezinih stanovnika, može to tako da izvede. da oko sebe izgradi golemi ovoj kroz koji ne može da prođe nikoji od tih utjecaja, i onda (svakako držeći svoj um savršeno mirnim kao prije) da proučava prilike koje postoje unutar njegova ovoja.

Ako taj eksperimenat izvrši sa dovoljno pažnje, naći će da more svijetla nije postalo mirno, jer njegove čestice nastavljaju svoje intenzivne i brze vibracije, već — tako reći, jednoliko homogeno, da se

ono sjajno blistanje boja i stalne promjene oblika više ne zbivaju, i da sada mora da zapazi drugi i posve različiti niz pravilnih titraja, koje su ranije zastirale umjetno izazvane pojave. Ti su očito univerzalni, i nijedan ovoj kojega ljudska moć može da izgradi, ne može da ih povolji zadrži ili ukloni. Oni ne uzrokuju promjenu boje, ne poprimaju oblika, već se šire neodoljivom pravilnosti ulazeći neprekinuto u tvar razine, i izlazeći iz nje kao izdisanje i udisanje nekoga velikoga daha iznad naše spoznaje.

Ima više takovih zahvata koji se jasno razlikuju jedan od drugoga obujmom, titrajnim vremenom i tonom harmonije koju donose, a zamršeniji od njih sviju prelazi jedan veliki val koji se čini da je prava žila kucavica sistema — val koji izvirući iz nepoznatih centara daleko viših razina, izlijeva svoj život na cijeli naš svijet, i onda se u svom golemom toku povlači onome od koga je došao. Dolazi u dugoj valovitoj krivulji, a zvuk mu je kao šum mora, a ipak u njem i kroz njega neprestano odzvanja silna i zvučna pjesma triumfa, prava muzika sfera. Čovjek koji je jednom čuo tu veličanstvenu pjesmu prirode nikad je više posve ne izgubi, pače i ovdje, na ovoj fizičkoj razini iluzija, čuje je uvijek kao neku vrst pritajenih tonova koji mu uvijek dozivaju na um onu snagu i svijetlo, sjaj i divotu pravoga višeg života.

Odlikuje li se onaj što se našao u toj razini čistoćom svoga srca i uma, te je dosegao izvjesni stepen duhovnoga razvitka, može da poistovjeti svoju svijest sa prolazom toga čudesnog vala, da uroni svoj duh u nj, i preda se da ga ponese u visine do svog izvora. Moguće je, kažem, ali nije razborito — osim ako zaista uz njega stoji njegov Majstor, da ga u pravi čas može da otme iz njegova snažnog zagrljaja, jer bi ga inače ta neodoljiva snaga odnijela daleko na još više razine, čiji daleko veći sjaj njegov ego

ne može još da podnese; on će izgubiti svijest bez ikakove sigurnosti kada će je i kako opet da steče. Istina je, da je posljednja svrha čovjekove evolucije postignuće jedinstva, ali taj konačni cilj mora on da dosegne u potpunoj i savršenoj svijesti kao pobjednički kralj koji ulazi slavno u svoje nasljedstvo, nipošto da ga se odagna, te da ga obuzme stanje nesvijesti, i da se nađe gotovo na rubu propasti.

Niži i viši nebeski svijet.

Sve što smo dosada pokušali navesti u ovom opisu, može se uzeti da se tiče najnižeg pododjela mentalne razine, jer i to carstvo prirode, upravo kao i astralno ili fizičko, ima svojih sedam podrazina. Od tih se četiri niže nazivaju u knjigama »rûpa« ili razine oblika i te sačinjavaju niži nebeski svijet, u kojem prosječni čovjek provodi svoj dugi život blaženstva između dviju inkarnacija. Druge tri se zovu »arûpa« ili bezlike, i one tvore viši nebeski svijet gdje djeluje ego koji se utjelovljuje, reinkarnira — pravi dom čovjekove duše. Ova sanskrtska imena su dana zato, što na rûpa razinama svaka misao poprima određeni oblik, dok se na arûpa pododjelima izražava na posve različit način kako će se odmah razjasniti. Razlika između ta dva velika dijela razine, rûpa i arûpa, vrlo je značajna; zaista, ona siže tako daleko, da zahtjeva upotrebu različitih vehikla svijesti.

Vehikl prikladan za niži nebeski svijet je misaono tijelo, dok za viši nebeski svijet je uzročno ili kauzalno tijelo, sredstvo ego-a koji prolazi inkarnacije slijedeći u njemu život za životom duž čitavo evolucijsko razdoblje. Druga je velika razlika, da se na ta četiri niža pododjela još uvijek može da javi neki stepen iluzije, obmane. nikako za ono biće koje

je tamo potpuno svijesno za života, već za nerazvijeno lice koje onuda prolazi iza promjene što je ljudi nazivaju smrću. Više misli i težnje što ih je izvijao za svoga zemaljskog života sabiru se sada oko njega i tvore mu neku vrst oklopa — neku vrst njegova subjektivnog svijeta; i u tome provodi on svoj nebeski život zapažajući tek vrlo slabo ili uopće ništa od pravoga sjaja razine koja leži izvan njega, te zaista obično drži, da je ono što vidi sve što se tu može da vidi.

Nemamo pravo ako taj misaoni oblak smatramo kao neko omeđenje. Njegova je funkcija da čovjeka pripravi tako, da se uzmogne odazivati na izvjesne vibracije — nipošto da ga se isključi i zatvori za primanje drugih. Istina je, da su misli koje okružuju čovjeka moć, kojom on privlači bogatstvo nebeskoga svijeta. Ta mentalna razina sama je odraz Božanskog Uma, spremište beskrajno golemog opsega, odakle čovjek koji uživa nebo može da crpi prema snazi svojih vlastitih misli i težnja stvorenih za fizičkog i astralnog života.

U višem pak nebeskom svijetu to omeđenje više ne postoji, te je istina da su i tamo mnogi ego-i tek malo i kao u snu svijesni svoje okoline, ali u koliko vide, vide istinito i vjerno, jer misao više ne usvaja sebi iste odmjerene oblike koje poprima na nižim razinama.

Djelovanje misli.

Tačno prikazivanje stanja uma, ljudskih stanovnika tih različitih podrazina obradiće se više u posebnom poglavlju, ali razumjevanje načina, kako misao djeluje na nižim dotično na višim razinama. toliko je potrebno za tačno poimanje tih velikih odjela, da bi bilo vrijedno da se potanje iznesu neki

eksperimenti koje su izveli naši istraživači, nastojeći da tu stvar objasne.

Na početku istraživanja bilo je očito da se na mentalnoj kao i na astralnoj razini nalazi i elementalna esenca posve različita od same tvari razine, i da je ondje daleko osjetljivija za djelovanje misli nego li u nižem svijetu. No ovdje u nebeskom svijetu sve je misaona supstanca, i stoga djelovanje uma ne samo da direktno utječe na elementalnu esencu, nego i na samu tvar razine, i otuda je nastala potreba da se pokuša da razluči ova dva učinka.

Iza različitih manje značajnih eksperimenata usvojena je metoda koja je donijela vrlo jasnu ideju o različitim dobivenim rezultatima. Jedan od istraživača ostao je na najnižem odjelku da odašilje misaone oblike, dok se drugi digoše do naredne više podrazine, tako da mogu odozgo da promatraju sve što se zbiva, i da tako izbjegnu mnogim mogućnostima zabune. Pod tim prilikama je izveden eksperimenat sa odašiljanjem misli punih ljubavi i pomoći nekom prijatelju u udaljenoj zemlji.

Rezultat je bio značajan; neka vrsta titrajnog ovoja stvorila se u tvari razine, te je izlazila u svima smjerovima oko dotičnoga koji je izvodio eksperimenat, odgovarajući tačno kružnim kolutima kako se šire u mirnoj vodi oko mjesta gdje je bačen kamen, tek s tom razlikom, da je to kugla vibracije koja se širi u mnogo smjerova umjesto samo površinom. Te vibracije, kao i one na fizičkoj razini, iako daleko laganije, gube na snazi kako se udaljuju od svoga izvora, dok se napokon, kako se čini, ne iscrpe u golemoj udaljenosti, ili barem ne postanu tako slabe da se i ne primjećuju.

Tako je svako na mentalnoj razini centar za odašiljanje misli, a opet se sve misaone zrake što ih se izvija u svim smjerovima nikako među sobom ne

ukrštavaju, upravo kao ni zrake svijetla ovdje dolje. Ta kugla vibracije koja se tako rasprostirala, otsijevala je svjetlucavim bojama što uporedo sa njenim širenjem postajahu postepeno sve slabije i slabije.

Učinak na elementalnu esencu razine bio je ipak posve različit. U njemu je misao smjesta razvila drugačiji oblik, više nalik na ljudski i samo jedne boje, iako pokazujući mnogo pojedinosti nijansa u stepenima te boje. Taj je oblik u isti čas kao bljesak preletio preko oceana k onom prijatelju kome su bile upravljene dobre želje, i tamo je na se uzeo elemetalnu esencu sa astralne razine, te očekujući, kako je protumačeno u petom priručniku »Astralna razina«, priliku da izlije na njega svoju zalihu korisnog utjecaja. Uzimajući taj astralni oblik, mentalni elemental gubi mnogo od svoga sjaja, iako se njegova žarko ružičasta boja jasno vidi unutar ovoja niže tvari koju je poprimio, pokazujući da baš tako kao što izvorna misao oduševljava elementalnu esencu svoje razine, tako ista ta misao zajedno sa svojim oblikom kao mentalni elemental, djeluje kao duša astralnom elementalu — slijedeći tako strogo onaj isti put kojim prolazi i sam krajnji duh kad uzima na se ovoj za ovojem, silazeći različitim razinama i podrazinama tvari.

Dalja su istraživanja u sličnim pravcima otkrila činjenicu, da se boja odaslanog elementala razlikuje prema karakteru misli. Kako je gore navedeno, misao jake ljubavi stvara biće žarko ružičaste boje, jaka želja za ozdravljenjem odaslana bolesnom prijatelju stvara lijepi srebrnasto bijeli elemental, dok ozbiljni misaoni napor da se ojača um onom potištenom i očajnom, izvodi prekrasno blistav zlatno-žuti oblik takova misaonog glasnika.

U svima se tim slučajevima opaža, da se osim učinka isijavanja boja i titraja proizvedenih u tvari

razine, odašilje i određena snaga u obliku elementala licu kome se upravlja misao; a to se zbiva uvijek osim kod jednoga iznimnog slučaja. Jedan je od onih koji su izvodili takove radove, dok je bio na nižem dijelu razine, upravio misao jake ljubavi i odanosti Adeptu, svom duhovnom učitelju, i odmah su gledaoci odozgo opazili rezultat koji je na neki način bio oprečan onomu što se je prije javljalo.

Treba da se zna da je učenik, ma kojega velikog Adepta, uvijek u vezi sa svojim Majstorom stalnim strujanjem misli i utjecaja koji se na mentalnoj razini odražava velikom zrakom ili strujom blistavog svijetla u svim bojama — ljubičastoj zlatnoj i modroj, pa se zato može da očekuje, da će učenikova ozbiljna misao ljubavi odaslati posebnu vibraciju u tom smjeru. Umjesto toga slijedilo je neočekivano pojačanje boja te zrake svijetla, i vrlo jasan tok duhovnoga utjecaja prema učeniku, tako da je očito, da kad učenik upravi svoje misli Majstoru, što on doista i čini, biva to zato, da oživi svoju vezu s tim Majstorom, i da sebi tako otvori put za kasnije izlijevanje snage i pomoći koja mu dolazi sa viših razina. Čini se da Adept, tako reći, obiluje utjecajima kojima podupire i pojačava snagu, da svaka misao što dovodi do povećane aktivnosti provodnice u saobraćaju s njim, ne šalje mu nikakove struje kao što to obično čini, već jednostavno proširuje otvor kroz kojega silni ocean njegove ljubavi nalazi oduška.

Na arûpa razini je razlika u učinku misli vrlo značajna, naročito s obzirom na elementalnu esencu. Smetnje što se javljaju u samoj tvari te razine slične su prirode, iako daleko jače u tom mnogo finijem obliku tvari, ali u biti se sada više ne stvara nikakav oblik, a i metoda djelovanja se sasvim promijenila. U svima se pokušajima na nižim razinama pronašlo da je elemental kružio oko onoga lica prema kojemu

su odlazile misli, i da je tražio zgodnu priliku da utroši svoju energiju i prelije snagu, bilo na njegovo misaono, bilo astralno ili pače i fizičko tijelo. Kao rezultat javlja se ovdje neka vrst munjevitoga bljeska esence iz kauzalnoga tijela mislioca izravno u kauzalno tijelo objekta njegove misli, tako da dok je misao na nižim odjelima uvijek upravljena samoj ličnosti, ovdje utječemo na inkarnacijski ego, pravoga čovjeka, te ako se naša poruka odnosi na ličnost, to će joj ona stići odozgo posredstvom njegova kauzalnog vehikla.

Oblici misli.

Prirodno je da misli koje se vide na toj razini, nisu sve određeno upravljene nekom drugom licu; mnoge ih se jednostavno izbaci, te kao ploveći vrludaju naokolo, a raznovrsnost oblika i boja što se na njima opaža stvarno je beskonačna, tako da je studij o njima znanost za sebe vrlo privlačiva. Svako bi potanje opisivanje već samo njegovih glavnih razreda oduzelo i suviše prostora, više nego li bi nam ga u tu svrhu preostalo, ali neki pojam o principima prema kojima se ti razredi mogu da razvrstaju, dade se razabrati iz sjajnoga članka o toj stvari, što ga je napisala gđa Besant u L u c i f e r u (raniji oblik T e o z o f s k e r e v i j e) za septembar 1896. Ona tamo u izvatku kako slijedi objavljuje tri velika principa na kojima se osniva stvaranje misaonih oblika, što ga vrši djelatnost uma, a ti su:

a) kvaliteta, kakvoća misli određuje njezinu boju;

b) priroda misli određuje njezin oblik;

c) određenost misli daje joj jasnoću obrisa.

Navodeći primjere o načinu kojim se djeluje na boju, ona nastavlja:

»Ako astralno i mentalno tijelo zatitra pod utjecajem predanosti, aura će se prelijevati modrilom manje ili više intenzivnim, lijepim i čistim prema dubini, uzvišenosti i čistoći osjećaja. U crkvi se može vidjeti kako se dižu takvi misaoni oblici, većinom ne posve određeno obrubljeni, već kao gomile modrih oblaka koji se valjaju. Dosta je često boja potamnjena primjesom sebičnih osjećaja; biva to kad se modra pomješa sa smeđom, i tako izgubi svoj čisti sjaj. Misao pak odanosti nesebičnog srca vrlo je lijepe boje, kao duboko modrilo ljetnog neba. Iz takovih oblaka modrila često prosinu zlatne zvijezde velikoga sjaja, prosuvši se kao kiša iskara.

Gnjev uzrokuje crvenilo svih nijansa, od crvenila opeke do sjajno skerletne boje, brutalni gnjev će se pokazati kao sijevanje tamno blijedog crvenila iz crno smeđih oblaka, dok je gnjev »plemenite ljutine« živahno skerletne boje, ni malo nelijep po izgledu, iako odaje neugodno uzbuđenje.

Ljubav odašilje oblike ružičaste boje koja se razlikuje od tamnoga karmina, gdje se pojavi ljubav životinjske prirode, ružičasto crvena boja pomješana je sa smeđom kad prevladava sebičnost, ili sa tamno zelenom kod ljubomore, do najsavršenije nijanse nježno ružičaste boje kao rana jutarnja rumen, kad se ljubav očisti od svih sebičnih elemenata, te se prelijeva u sve širim krugovima plemenite bezlične blagosti i saučešća za sve koji su u potrebi i nevolji.

Intelekt stvara žute misaone oblike; čisti razum upravljen duhovnim ciljevima izvija vrlo nježnu lijepu žutu boju; dok upotrebljuje li ga se više u sebične svrhe, ili uz primjesu slaboljubivosti, razvija tamnije osjenjivanje jasne i snažne narančaste boje.« (L u c i f e r svez. XI., str. 71.)

Svakako da se mora pomisliti, da kod astralnih kao i kod mentalnih ili misaonih oblika koji su opisani u ranije navedenim recima, neki napomenuti osjećaji trebaju tvar niže razine upravo kao i više, prije nego mogu da se izraze. Zatim se navode neki primjeri oblika nalik lijepom cvijetu ili školjci, koji katkada nastaju iz naših plemenitih misli; a naročito se uzima u obzir ne rijedak slučaj, gdje je misao poprimivši ljudski oblik mogla da se zamijeni i sa prikazom:

»Misaoni oblik može poprimiti lik svog odašiljača; ako neko čvrsto želi da se pojavi na izvjesnom nekom mjestu, da pohodi neko lice, pa da ga vide, takav misaoni oblik može da primi njegov lik, a čovjek jasnoga gledanja koji bi se našao na poželjnom mjestu, vidio bi oblik, što bi ga možda smatrao za svojega prijatelja u astralnom tijelu. Takav misaoni oblik može da prenosi vijest, ako ona sačinjava dio njegovog sadržaja, izvodeći u astralnom tijelu lica kojemu je stigao takovu vibraciju koja je slična njegovoj vlastitoj, a ta zatim prelazi putem astralnog tijela u mozak, gdje se prenese u misao ili rečenicu. Takav misaoni oblik može opet da prenese do svog odašiljača, pomoću magnetičke veze među njima, titraje koji mu se narinu.« (Str. 73.)

Podrazine

Na pitanje, koja je prava razlika između tvari različitih podrazina mentalne razine, nije lako odgovoriti drugačije, nego li vrlo općenito, jer na žalost pisac nema dosta pridjeva, kad sa slabim uspjehom pokušava da opiše najnižu od njih, pa mu ne preostaje ništa da kaže nešto o drugima. Što se zaista može reći nego li to, da kako se uspinjemo, materija postaje sve finija, harmonija sve potpunija,

svijetlo življe i prozirnije? Postoji mnogo gornjih tonova u zvuku, mnogo finih nijansa u bojama, u smjeru kako se uspinjemo, pojavljuje se sve više novih boja, — boje posve nepoznate fizičkom pogledu, pa je bilo pjesnički, a ipak istinito rečeno, da je svijetlo na nižoj razini tama za narednu višu razinu. Možda je ta predodžba jednostavnija, ako u mislima svojim stanemo da promatramo sve to presizanje odozgo umjesto odozdo, i pokušamo da si predočimo, da ćemo na toj najvišoj podrazini naći primjerenu tvar, koju oduhovljuje i oživljuje energija što se prelijeva kao svijetlo odozgo — sa razine koja leži još iznad mentalne. Zatim, ako siđemo do druge podrazine, naći ćemo da je tvar naše prve podrazine postala za narednu energijom, ili tačnije rečeno, prvotna energija zajedno sa tvarnim ovojem prve podrazine u koju se zaodjela, još je energija koja oduhovljuje tvar ove druge podrazine. Na isti način ćemo u trećem odjelu naći, da se prvotna energija dva puta zavila u tvar, i to prve i druge podrazine kojima je prošla, tako da došavši do sedme podrazine biće prvotna energija šest puta zavijena, i poradi toga isto toliko puta slabija i manje aktivna. Taj proces je posve analogan prvom ovijanju Atme, prvotnoga Duha kad silazi kao monadička esenca da prožme energijom tvar kozmičkih razina, a kako je to nešto što se često zbiva u prirodi, prištediće učeniku mnogo truda, ako pokuša da tu ideju razumije. (Vidi od gđe Besant »Drevna Mudrost«, str. 43 uz označenu primjedbu).

Zapisci prošlosti

Govoreći o glavnim karakteristikama razine, ne smijemo propustiti a da ne napomenemo uvijek nazočnu pozadinu koju su stvorili zapisci prošlosti —

sjećanje prirode, jedina prava i pouzdana historija svijeta. Dok naime ovo što imamo na ovoj razini nije još sama apsolutna povijest, već tek odraz nečega još višega, ono je u svakom slučaju jasno, tačno i neprekinuto, razlikujući se u tome od isprekidane i pretjerane manifestacije koja obujimlje sve čime se prikazuje u astralnom svijetu. Tek kad onaj vidoviti što može jasno da gleda postigne viziju mentalne razine, ta je njegova slika prošlosti pouzdana; a dokle god ne može da prijeđe potpuno svijesno iz te razine na fizičku, moramo dopustiti mogućnost da pogriješi kad želi da donese sjećanje na ono što je vidio.

Ali učenik koji je uspio da razvije latentne moći u sebi toliko, da može da upotrebljuje ćutilo koje pripada mentalnoj razini dok je još u fizičkom tijelu, ima pred sobom polje historijskog istraživanja od vanrednog interesa. Ne samo da u slobodnom vremenu može da pregledava cijelu historiju koju poznamo, popravljajući kod toga mnoge pogreške i zablude što su se uvukle u izvještaje koji su predani nama ovdje dolje; on može takodjer da po volji prelazi cijelom historijom svijeta od samog njegova početka, motreći lagani razvitak intelekta u čovjeku, silaženje Gospodara Vatre, i napredak snažnih civilizacija što su ih oni pokrenuli.

U svome se studiju nije samo omeđio na napredak čovječanstva; kao u nekom muzeju gleda pred sobom svakojake čudne životinjske i biljne oblike, koji su se nalazili na zemlji u doba kad je svijet proživljavao mlade svoje dane; on može da slijedi sve čudesne geološke promjene koje su se zbile, i da prati tok velikih kataklizama koji su neprekinuto mjenjali cijelo lice zemljino.

Mnoge se i različite mogućnosti javljaju kod pristupanja k tim zapiscima, tako mnoge i tako raz-

ličite, da bi, kad bi i bile jedinom prednosti mentalne razine, još uvijek bi interesantnošću svojom nadilazile sve niže svjetove. Kad pako dodamo tome i ono znatno povećanje prilika za sticanje znanja što ga pruža ovo njezino novo i opsežnije svojstvo, povlasticu za direktni i nesmetani saobraćaj nesamo sa velikim kraljevstvom Deva, nego i sa samim Majstorima Mudrosti, mir i olakšanje od teškoga napora u fizičkom životu što dolazi uživanjem njezina dubokog i nepromjenljivoga blaženstva, a povrh svega, silno pojačana osobina u razvijenog učenika za služenje svojim bližnjima, onda ćemo dobiti neki slabi pojam o onome, što stiče učenik, kad postizava pravo da ulazi po volji potpuno svijesno u svoje nasljedstvo u tom svijetlom području nebeskog svijeta.

STANOVNICI

U svom nastojanju da opišemo stanovnike mentalne razine, biće možda dobro da ih razdijelimo na ista tri razreda kao što se to nalazi u priručniku o astralnoj razini — ljudski, neljudski i umjetni, iako će broj pododjela, što je sasvim prirodno, biti u tom slučaju manji nego li u ranijem, jer produkti čovjekovih zlih strasti koje su tamo preotele toliko maha, ovdje nemaju mjesta.

I. LJUDSKI

Isto tako, kao u slučaju kad smo se bavili nižim svijetom, biće poželjno da podjelimo ljudske stanovnike mentalne razine na dva razreda — one koji su još vezani za fizičko tijelo, i one koji nisu — žive i mrtve, kako ih se obično vrlo pogrešno nazivlje. O tim je višim razinama potrebno tek malo iskustvo pa da temeljito promjeni učenikov nazor o promjeni koja se zbiva prigodom smrti, on ustanovljuje odmah kad mu se otvori svijest u astralnom, a još više u mentalnom svijetu, da je potpunost pravoga života nešto što se ne može nikada da spozna ovdje dolje, i kad ostavljamo fizički svijet, prelazimo u taj pravi život, a nikako da izlazimo iz njega. U engleskom jeziku zasada nemamo zgodne i usto tačne riječi da izrazimo te prilike; možda bi od sviju prikladnih naziva bilo u cijelosti najmanje pogrešno da ih nazovemo utjelovljeni, dotično oni što su napustili tijelo. Nastavimo prema tome da razmatramo one stanovnike mentalne razine koji dolaze u poglavlju:

UTJELOVLJENI

Ona ljudska bića kojih se nalazi dok su vezana o fizičko tijelo, da se kreću potpuno svijesno i razvijaju svu aktivnost svoju na toj razini, sva su bez razlike ili Adepti ili njihovi posvećeni učenici, jer dotle dok Majstor ne pouči svog učenika kako da upotrebljuje svoje mentalno tijelo, neće on moći da se slobodno kreće niti na njezinoj najnižoj podrazini.

Svijesno djelovanje za fizičkog života na višim razinama označuje još veći napredak, jer to znači ujedinjenje čovjeka, tako da on nije više na toj razini samo puka ličnost manje ili više pod utjecajem više individualnosti, nego je sam ta individualnost — koju tijelo uistinu omeđuje i sputava, ali uza sve to ima u sebi moć i znanje visoko razvijenog ego-a.

Ti Adepti i posvećeni su veličanstveni objekti za vizijsko gledanje onoga koji je naučio da ih vidi — kao sjajne kugle svijetla i boje što raspršuju svaki zli utjecaj posvuda gdje se nađu, i djeluju na sve koji dođu u njihovu blizinu kao što sunčano svijetlo djeluje na cvijeće, šireći oko sebe osjećaj mira i sreće, čega su si često svijesni i oni koji ih ne vide. U tom nebeskom svijetu vrše oni najveći dio svoga najvažnijega rada — naročito na njezinim višim podrazinama, gdje se na individualnost može izravno da djeluje. Sa te razine vrše oni najveći duhovni utjecaj na svijet misli, sa te razine vode oni velike i dobročinstvene pokrete svih vrsta. Ovdje se izlijeva i dijeli mnogo duhovne snage divnom samopožrtvovnošću Nirmânakaya. Ovdje se također izravno predaju pouke onim učenicima, koji su dovoljno uznapredovali da ih primaju tim načinom. jer se mogu mnogo lakše da priopćuju ovdje, nego li na astralnoj razini. Povrh svih tih aktivnosti imaju oni veliko polje rada u vezi s onima koje zovemo mrtvi-

ma, a primjeren tumač toga slijediće u jednom od narednih poglavlja.

S radošću se ističe, da ona vrsta stanovnika koja nam se je bolno nametala prigodom promatranja astralne razine, ovdje gotovo uopće ne postoji. U svijetu čije su karakteristike nesebičnost i duhovnost, crni mag i njegovi učenici očito ne mogu da nađu mjesta, jer sebičnost je suština svih postupaka tih tamnih škola, a njihov studij okultnih snaga je isključivo u lične svrhe. Ne samo da je kod većine njih vrlo snažno razvijen intelekt, i prema tome je tvar misaonoga tijela silno aktivna i osjetljiva u izvjesnim smjerovima, već su u svakom slučaju ti smjerovi u vezi sa ličnim željama neke vrste, i stoga mogu da se izraze samo kroz niži dio misaonoga tijela koji je postao gotovo nerazrešljivo spojen sa astralnom tvari. Kao nužna posljedica toga omeđenja slijedi, da je njihova aktivnost praktički ograničena na astralnu i fizičku razinu. Čovjek kojemu cijeli život naginje zlu i sebičnosti, može zaista da ima kadikad čisto apstraktne misli, za koje može da upotrijebi misaono tijelo, ako je naučio kako da to čini, ali onoga časa kad uđe lični elemenat i uloži sav napor da se izvede zao rezultat, misao nije više apstraktna, i čovjek se opet nađe gdje radi u vezi sa poznatom astralnom tvari. Gotovo se može reći da bi crni mag mogao da djeluje na mentalnoj razini samo ako zaboravi da je bio crnim magom.

A i onda kada to zaboravi, mogu ga na mentalnoj razini vidjeti samo ljudi koji svijesno djeluju na toj razini, nikako ga ne mogu da vide oni koji poslije smrti uživaju u tom kraju nebeski mir, jer je svaki od njih toliko odjeljen u svom vlastitom svijetu misli, da ništa izvan toga ne može djelovati na nj, pa je on prema tomu potpuno siguran. Tako je opravdan

stari veličanstveni opis nebeskoga svijeta kao mjesta »gdje zli prestaju da uznemiruju, a zamoreni počivaju«.

U snu ili transu

Misleći o utjelovljenim stanovnicima mentalne razine, prirodno se namiće pitanje, da li ma ko od običnih ljudi za vrijeme sna, ili psihički razvijena lica u stanju transa, mogu ikada doprijeti do te razine. U oba se slučaja mora odgovoriti da se to može izvesti, iako vrlo rijetko. Apsolutni preduvjet za to su čiste namjere i čistoća života; a i onda kad on dosegne tu razinu nema ničega što bi moglo da se nazove pravom svijesti, već jedino osobita mogućnost kojom dotični prima izvjesne utiske.

Kao primjer da se može ući u mentalnu razinu za vrijeme sna, neka posluži događaj koji se zbio u vezi s eksperimentima o svijesti u snu, što ih je izvodila Londonska loža Teozofskoga društva, a o kojima sam nešto napomenuo u mojoj knjižici »O snima« Oni koji su tu raspravu čitali, neka se sjete da je umovima raznovrsnih ljudi koji su spavali bila predočena misaona slika lijepoga tropskog kraja, da se tako ispita koliko će se koji od njih toga sjetiti nakon što se probudi. Jedan takav slučaj koji se ne napominje u ranije izdanom izvještaju, budući da nema nikakove naročite veze sa pojavom sna, služiće ovdje kao korisna ilustracija.

Radi se o licu čistoga uma i znatnih, iako neuvježbanih, psihičkih osobina, a učinak kod prikazivanja misaone slike dotičnom umu bio je nešto neočekivane prirode. Tako je jak bio osjećaj višega što ga je izvilo poštovanje, tako uzvišene i duhovne bile su misli koje je izazvalo razmatranje toga veličanstvenoga prizora, da je svijest usnuloga lica posve prešla u misaono tijelo, ili, drugim riječima, uzdigla

se na misaonu razinu. Ne smije se radi toga pomišliti, da je on nešto znao o svojoj okolini na toj razini, ili o njezinom pravom položaju, on je tek bio u stanju običnoga čovjeka koji je došao do te razine poslije smrti, ploveći u moru svijetla i boja, ali uza sve to potpuno uronjen u svoje misli i nesvijestan svega izvan toga — zadržavajući se zanosnim razmišljanjem o slici kraja i o svemu na što ga se bilo pobuđivalo — no treba razumjeti, da je on o tom razmišljao popratívši sve to oštrijim nutarnjim gledanjem, sa potpunijim procjenjivanjem, i povećanom snagom misli neobičnom za mentalnu razinu, uživajući duž čitavo to vrijeme silno blaženstvo o kojem se često govorilo već prije. Usnulo lice je ostalo u tom stanju više sati, iako prividno posve nesvijesno o tom kako prolazi vrijeme, i napokon se probudilo s osjećajem dubokoga mira i unutarnjega veselja koje si nije moglo da protumači, budući da nije ponijelo u pameti ništa od onoga što se dogodilo. Bez sumnje da takvo iskustvo kao što je ovo, da li ga se čovjek sjeća u fizičkom tijelu ili ne, djeluje kao osobiti poticaj, da se krene duhovna evolucija dotičnog ego-a.

I ako se u nestašici dostatnoga broja prokušanih podataka oklijeva da iznosi nešto suviše pozitivno, čini se gotovo sigurno, da bi mogao da uslijedi rezultat kao što je ovaj koji je upravo opisan, samo u slučaju onakova lica koje je već donekle duševno razvijeno, a isti je uvjet još potrebniji kada mesmerizovano lice treba da dosegne mentalnu razinu u transu. To je tako sigurno, da je možda niti jedan od tisuće obično vidovitih ljudi uopće ne dosegne; ali u rijetkim slučajevima kad ju dosegne onaj što je vješt jasnom gledanju, kako je rečeno, mora da bude ne samo vanredno razvijen, nego treba da sprovodi savršeno čist život, i da je čistih ciljeva, pa kad

i ima sve te neobične karakteristike, još ostaje teškoća na koje nailazi neuvježbani psihičar kod traženja prevođenja vizije s više razine na nižu. Sva ta razmatranja samo ističu ono što se prije mnogo naglašavalo kao potrebu, naime da sve psihičare pomno uputi ovlašteni učitelj, prije nego li bude moguće, da im se jave teškoće kad stanu da izvještavaju o onom što su vidjeli.

BEZ TIJELA

Prije nego li potanje razmotrimo na različitim pododjelima mentalne razine položaj bića bez tijela, moramo jasnom držati na pameti veliku razliku između rûpa i arûpa razine, koje su već bile napomenute. Na prvoj čovjek živi posve u svijetu svojih misli, poistovjetujući se još potpuno sa svojom ličnošću u životu kojega je nedavno napustio; na drugoj on je jednostavno ego ili duša koja se utjelovila, i koja (ako je dovoljno razvila svijest na toj razini da uopće nešto jasno znade) razumije barem donekle evoluciju u kojoj je zauzeta, i onaj rad što ga ona treba da obavi.

Treba se sjetiti, da svaki čovjek prolazi oba ova stanja i to između smrti i poroda, iako većina onih nerazvijenih vrlo je malo svijesna u ma kojem od njih. Svejedno dali svijesno ili nesvijesno, svako ljudsko biće mora taknuti više podrazine mentalne razine prije reinkarnacije, a sa evolucijom taj dodir postaje mu sve određeniji i realniji. Nesamo da sa razvitkom postaje on tamo svijesniji, nego i dio vremena kojeg on provodi u tom svijetu realnosti postaje dužim, jer činjenica je, da se njegova svijest lagano ali postojano uzdiže različitim razinama sistema.

Na primjer primitivan čovjek je razmjerno ma-

lo svijestan na ma kojoj razini osim za života na fizičkoj, a na nižoj astralnoj nakon smrti, tako isto može se reći i za posve nerazvijene ljude današnjice. Malo razvijenije lice počinje da se zadržava kraće vrijeme u nebeskom životu, (svakako na nižim podrazinama) ali još uvijek provodeći na astralnoj razini daleko veći dio svoga vremena između pojedinih inkarnacija. Kako se on razvija tako astralni život postaje sve kraći, a nebeski sve duži, dok ne postane razumno i duhovno umno biće, tada prolazi astralnu razinu a da se gotovo uopće ne zadržava, uživajući dug i srećan boravak na profinjenim nižim mentalnim podrazinama. Od toga vremena probudi se u pravom ego-u na njegovoj višoj razini svijest do znatne mjere, pa se tako njegov svijesni život na mentalnoj razini dijeli u dva dijela — posljednji i kraći dio se troši na višim podrazinama u kauzalnom tijelu.

Proces koji je prije opisan stalno se ponavlja, život na nižim podrazinama se postepeno skraćuje, dok viši život stalno postaje sve duži i potpuniji, i napokon dođe vrijeme kad se svijest ujedini, viši i niži ja nerazrešivo su sjedinjeni, pa čovjek ne može više da se zastre svojim oblakom misli, te zapada to manje u zablude, što više može da kroz njega vidi cijeli veliki nebeski svijet oko sebe, kad ostvari prave mogućnosti svoga života i počne otada da uistinu živi. A onda kad dosegne te visine, već je ušao na stazu, i uzeo svoj budući napredak odlučno u svoje ruke.

Svojstva potrebna za nebeski život

Veća realnost nebeskog života jasno se ističe svojim sjajem kad je promatramo u poredbi sa zemaljskim, i razabiremo uvjete što se zahtjevaju, da se postigne to više stanje bivstva. Svojstva, naime,

koja čovjek mora da razvije za života ako želi da prebiva iza smrti u nebeskom svijetu, su upravo takova, za koje se svi najbolji i najplemenitiji pripadnici naše rase slažu u tom, da ih smatraju iskreno i trajno poželjnima. Da neka želja ili misaona snaga uopće postoji na toj razini, mora joj glavna karakteristika biti nesebičnost.

Ljubav za obitelj ili prijatelje uzdiže mnogoga čovjeka u nebeski život, a isto tako i religijska predanost, ipak bi bilo krivo i pomisliti, da svaka ljubav i svaka predanost mora bezuvjetno tamo da nađe svoj izražaj poslije smrti, jer za svaku tu osobinu postoje dvije vrsti, sebična i ona nesebična, iako bi se opravdano moglo reći, da je u svakom slučaju tek ova posljednja vrst vrijedna toga imena.

Postoji ljubav koju se prelijeva na izvjesni objekt, ne tražeći ništa za uzvrat, ne misleći nikad na sebe već jedino na ono što može učiniti za drugoga, i takav osjećaj stvara duhovnu snagu koja se dade izraziti samo na mentalnoj razini. Osim toga postoji i drugi osjećaj koji se kadikad zove ljubav, jedna sebična vrst strasti što u glavnom želi da bude ljubljena, te neprestano misli na ono što prima, više nego na ono što daje, i lako može da se izrodi u strašnu manu ljubomore i na najmanji poticaj kao i bez njega. Takva ljubav nema klice mentalnog razvitka; snaga koju ona pokreće nikad se ne izdigne iznad astralne razine.

Isto vrijedi i za osjećaje vrlo raširenoga dijela pobožnih vjernika čija je jedina misao, ne slava njihova božanstva, već kako bi spasili svoje jadne duše čije stanje pokazuje, da oni još nisu razvili nešto što bi uopće zasluživalo ime duše.

U drugu ruku postoji prava religijska predanost koja nikad ne misli o sebi, već samo o ljubavi ili za-

hvalnosti prema božanstvu ili vođi, i ispunjena je gorućom željom da učini nešto za njega ili u njegovo ime, i takav osjećaj često dovodi do produženoga nebeskog života razmjerno uzvišene prirode.

To bi svakako bilo u slučaju ma kojega božanstva ili vođe, i ticalo se to sljedbenika Buddhe, Krishne, Ormuzda, Allaha ili Krista, svi će jednako da postignu svoju plaću nebeskoga blaženstva, njegova dužina i kakvoća ovisiće o jakosti i čistoći osjećaja, a ni najmanje o objektu, iako bi taj posljednji razlog, bez sumnje, djelovao na mogućnost u pogledu primanja pouke za vrijeme toga višeg života.

Predanost kao i ljubav kod većine ljudi, nije ni potpuno čista ni potpuno sebična. Ta ljubav mora zaista biti niska, u koju nije ušla nijedna nesebična misao ili poriv, a u drugu ruku ljubav koja je obično posve čista i plemenita, može ipak koji put biti zastrta grčevito ljubomornim osjećajem ili prolaznom misli o sebi. U oba ta slučaja, kao i u svima ostalima, zakon vječne pravednosti rasuđuje nepogrešivo, i upravo kao što će časoviti blijesak plemenitog osjećaja u manje razvijenom srcu sigurno primiti zato svoju plaću u nebeskom svijetu, pa makar ništa drugo ne bilo u životu što bi dušu uzdiglo iznad astralne razine, tako će niža misao koja je prije potamnila sve to prelijevanje prave ljubavi, izviti svoju snagu u astralnom svijetu, ne miješajući se sa sjajnim nebeskim životom koji teče nepomućeno iz godina duboke ljubavi i silazi ovamo dolje.

Kako čovjek najprije stiče nebeski život.

Opaziće se, da na početnom stupnju svoje evolucije mnogi zaostali ego nikad svijesno ne dosiže nebeski svijet, dok daleko veći broj njih postizava tek neznatni dodir s nekima od njegovih nižih pod-

razina. Svaka duša se svakako mora povući u svoj pravi ja na višim podrazinama prije reinkarnacije, ali nikako ne slijedi, da će u tom položaju ona iskusiti nešto što bi nazvali sviješću. S tom stvari ćemo se više pozabaviti kad stanemo raspravljati o arûpa razinama. Najbolje je da počnemo sa najnižom od rûpa razina i da ih obrađujemo u smjeru prema gore, pa možemo na čas da ostavimo po strani onaj dio čovječanstva, čije svijesno postojanje poslije smrti je stvarno omeđeno na astralnu razinu, te ćemo promatrati slučaj takova bića, koje se upravo izdiglo iz tog položaja, a koje ispočetka ima neku malenu i letimičnu svijest u najnižem pododjelu nebeskoga svijeta.

Sigurno postoje različite metode po kojima se može izvesti taj važni korak u ranom razvitku duše, ali za naš sadanji cilj biće dostatno, ako kao sliku jedne od njih, uzmemo nešto dirljivu pripovijest iz pravog života, koju su naši studenti opazili kad su istraživali to pitanje. U tom slučaju je zastupnik velikih evolucijskih sila bila neka siromašna krojačica koja je živjela u najbjednijem i najzapuštenijem londonskom podzemlju — zagušljivo dvorište na istočnom kraju grada u koje je jedva dopiralo svijetlo i uzduh.

Sasvim je prirodno da nije bila osobito uzgojena, jer se njezin život sastojao od najtežega rada, te se protezao kao dugački put najnepovoljnijih prilika, ali ipak je bila dobroćudno stvorenje, susretajući s ljubavi i ljubaznošću sve s kojima bi dolazila u dodir. Njezine sobe su bile tako siromašne kao možda nijedna u tom dvorištu, ali su zato bile čišće i urednije od drugih. Nije imala da dade novaca kad joj je to ustrebalo poradi bolesti koja je još strašnije nego li obično obrvala neke od njezinih susjeda, ipak

i u takovu slučaju je uvijek bila svakomu pri ruci, koliko je god mogla da si otkine nešto vremena od svoga posla, pružajući svom sućuti toliko usluge, koliko je bilo u njezinoj moći.

Zaista ona je bila pravom skrbi priprostim i neobrazovanim tvorničkim djevojkama oko sebe, i one su je pomalo počele smatrati nekim milosrdnim anđelom pomoćnikom, uvijek spremnim da posluži u nevolji ili bolesti. Često nakon što je radila duž cijeli dan uz neki mali prekid, provela bi pola noći njegujući po koje od mnogih patnika, koji se uvijek mogu naći u okolici tako pogubnoj za zdravlje a daleko od sreće, kao što su londonski zakutni predjeli, i u mnogo slučajeva zahvalnost i ljubav koje bi njezina trajna ljubaznost pobudila u njima, bile su upravo jedinim višim osjećajima, što su ih imali za cijeloga svog grubog i niskog života.

Kraj životnih prilika u takvom dvorištu, ne treba se čuditi, što su neki patnici i umrli, i onda je postalo jasno, da je ona za njih učinila mnogo više, nego li je znala; pružila im je nesamo nešto malo ljubazne pomoći u njihovoj privremenoj boli, već im je dala vrlo važni poticaj u toku njihova duhovnoga razvitka. Bile su to naime nerazvijene duše, bića vrlo zaostale vrste, koja još ni u kojem svojem životu nisu pokrenula duhovnih svojih snaga, što bi im jedino moglo da pokrene svijestan život u mentalnoj razini; ali sada nesamo da se pred njima našao ideal za kojeg bi se mogli boriti, nego im se njezinim udjelom pobudila u njima nesebična ljubav, a sama činjenica, da ih obuzimlje tako jaki osjećaj kao što je ovaj, uzdigla ih je i dala im više individualnosti, pa kad se svršio njihov boravak na astralnoj razini, stekli su svoje prvo iskustvo o najnižem pododjelu nebeskoga svijeta. Možda kratko iskustvo, i nipošto

napredne vrste, ali ipak od daleko veće važnosti nego se na prvi pogled čini; kad se pak jednom probudi velika duhovna energija nesebičnosti, pokazivanje njezinih osobito istaknutih rezultata u nebeskom svijetu, izvija joj težnju da se ponovo javi; i ma kako malen bio taj prvi preliv, ipak usađuje u dušu osobito lijepu boju te osobine koja će se zacijelo izraziti opet u slijedećem životu.

Tako je plemenita dobrodušnost siromašne krojačice uvela mnoge manje napredne duše u svijesni duhovni život, koji će inkarnacijom za inkarnacijom postajati sve jači, i sve više djelovati na zemaljske živote u budućnosti. Taj mali događaj možda razjašnjuje činjenicu, da se u različitim religijama toliko važnosti poklanja ličnom elementu kod milosrđa — izravnom saobraćaju između onih koji dijele i onih koji primaju.

Sedma podrazina; najniže nebo

Taj najniži pododio nebeskog svijeta, kamo je djelovanje naše siromašne krojačice uzdizalo objekte njezine prijazne skrbi i brige, ima kao svoju glavnu karakteristiku ljubav za obitelj ili prijatelje, svakako nesebičnu ali obično nešto uzane prirode. Ovdje se moramo čuvati mogućnosti da krivo ne shvatimo. Kad se kaže, da ljubav za obitelj dovodi čovjeka na sedmu nebesku podrazinu, a religijska predanost na šestu, ljudi sasvim prirodno kojiput misle, imaju li oba ta svojstva jako razvijena u sebi, da će vrijeme što ga ima da sprovedu u nebeskom svijetu podijeliti između tih dviju podrazina, ponajprije provodeći mnogo vremena u sreći usred svoje obitelji, a onda prelazeći na narednu podrazinu, da tamo iscrpe duhovne snage što su ih izvili svojim devocijskim težnjama.

Tako se međutim ne događa, jer u takvom slučaju, kako smo mislili, čovjek bi se osvijestio na šestoj podrazini, gdje bi se našao u društvu s onima koje je toliko ljubio, u najvišem obliku predanosti što ga je mogao razviti. Pa kad o tom mislimo, sasvim je razumno, jer čovjek koji može da izrazi religijsku predanost upravo kao i obiteljsku ljubav, sigurno je nadaren posljednjom vrlinom u još višem i širem razvojnom opsegu nego li onaj, čiji je um osjetljiv na utjecaj u jednom samo smjeru. Isto pravilo vrijedi uvijek; viša razina može da uključi uvijek svojstvo niže razine kao i one naročito svoje, i biva li tako, gotovo svi njezini stanovnici pokazuju ta svojstva u većoj mjeri, nego li duše na nižoj razini.

Kad se kaže da je ljubav za obitelj karakteristike sedme podrazine ne smije se misliti da je ljubav omeđena samo na tu razinu, već da je čovjek koji se poslije smrti nađe na toj razini takav, u čijem je karakteru ta ljubav bila najvišom osobinom, uistinu jedinom koja mu je dala pravo na nebeski život. Ali ljubav daleko plemenitije i više vrsti, nego li išta što se može vidjeti na toj razini, može svakako da se nađe na višim podrazinama.

Jedno od prvih bića, na koje su istraživači naišli na toj podrazini, daje tipični primjer njezinih stanovnika. Čovjek je za života bio mali trgovac; bez duševnog razvitka ili kakova naročitoga religijskog osjećaja, već tek obični pošteni i poštovani mali trgovac. Bez sumnje da je išao u crkvu redovno svake nedjelje, jer to je bilo uobičajeno i pristojno, ali religija mu je bila neka vrst tamnog oblaka, koju on nikad nije razumio zato, što nema nikakve veze sa radom svakidašnjega života, pa je i nikad nije uzimao u obzir kod rješavanja njegovih problema. Zato nije imao nikakve duboke predanosti koja bi ga mogla uzdići do naredne podrazine, ali je za svoju ženu

i obitelj imao tople osjećaje u kojima je bilo mnogo nesebičnosti. Stalno je na njih mislio, pa je od jutra do mraka radio u svojoj sitnoj trgovini više za njih nego li za sebe, i zato nakon izvjesnoga vremena što ga je proboravio na astralnoj razini, te se napokon oslobodio tijela želja koje se raspalo, našao se u najnižem pododjelu nebeskog svijeta, okružen sa svima koje je volio.

Nije bio ništa veći umnik ili visoko duhovni čovjek, nego li je bio na zemlji, jer smrt ne donosi sa sobom tako brzi razvitak te vrste, okolina u kojoj se našao sa svojom obitelju nije bila vrlo profinjena, jer je bila pretstavnikom samo njegova najvišeg ideala o nefizičkom uživanju za života, ali ipak je bio toliko srećan, koliko je uopće mogao da bude, pa kako je stalno mislio o svojoj obitelji više nego li o sebi, bez sumnje je razvio nesebične značajke koje će mu se ugraditi u dušu kao trajna osobina, pa će se opet pojaviti u svima njegovim budućim životima na zemlji.

Drugi naročiti slučaj, je slučaj čovjeka koji je umro dok mu je jedina kćerka bila još mlada. Ovdje u nebeskom svijetu bila je uvijek uza nj i u najboljem stanju, a on se neprekinuto bavio time, da joj je stvarao sve vrsti lijepih slika o njezinoj budućnosti. Drugi je slučaj mlada djevojka, koja je razmišljala o mnogostrukom savršenstvu svog oca, izmišljajući mu mala iznenađenja i nove radosti. Zatim neka Grkinja koja je provodila vrijeme vrlo udobno sa svoje troje djece, — jedno od njih bio je lijep dječak, u kojem bi uživala zamišljajući ga kao pobjednika na olimpijskim igrama.

Osobito značajna oznaka te podrazine, za vrijeme od zadnjih nekoliko stoljeća bila je ta, što se mogao tamo da nađe vrlo velik broj Rimljana, Kartažana i Engleza, — a to poradi toga što je kod ljudi

tih naroda temeljna aktivnost njihove nesebičnosti nalazila oduška u obiteljskoj ljubavi, dok se ovdje razmjerno manje nalazi Hindusa i Budista, jer kod njih pravi vjerski osjećaj obično neposrednije ulazi u dnevni život, i prema tome ih dovodi na višu razinu.

Svakako, da među slučajevima koje se promatralo, postoji gotovo beskonačno mnogo raznolikosti: njihovi pojedini stepeni napretka obilježeni su osobitim stepenom sjajnosti, dok razlike u boji daju osobine koje je razvilo dotično lice. Neki su umrli upravo u najvećoj snazi svoje ljubavi, i tako su se uvijek bavili licem koje su voljeli, isključivši potpuno sve ostalo. Zatim ima i drugih koji su bili gotovo divljaci, na primjer, neki Malajac, vrlo nerazvijen čovjek, (na stepenu kojeg bi stručno označili kao stepen niskoga trećeg razreda pitri-a) stekao je malo iskustva nebeskog života u vezi sa kćerkom koju je ljubio.

U svim tim slučajevima im je tek dodir nesebične ljubavi dao njihovo nebo, zaista ako sve to ostavimo po strani, ništa od djelatnosti njihova ličnoga života, ne bi moglo da se izrazi na toj razini. U većini primjera koje se opazilo na toj razini, slika ljubljenoga lica je daleko od savršenstva, pa se prema tome pravi ego ili duša prijatelja koju se voli može tek slabo da izrazi kroz njih, iako je i u najgorem slučaju taj izražaj mnogo potpuniji i mnogo više zadovoljava nego li ikada na fizičkoj razini. U zemaljskom životu vidimo na taj način samo svoje prijatelje, poznajemo samo onaj njihov dio koji nam je sličan, a druga strana njihova karaktera za nas praktički ne postoji. Naš saobraćaj s njima, i naše znanje o njima ovdje dolje, znači nam vrlo mnogo, i često su to za nas najveće stvari u životu, dok zapravo taj saobraćaj i to znanje mora da je uvijek

veoma nedostatno, jer i u vrlo rijetkim slučajevima gdje možemo uzeti, da poznamo čovjeku potpuno, njegovo tijelo a i u dušu da ga znamo, to je još samo dio njega, koji se za inkarnacije javlja na tim nižim razinama što ih možemo da upoznamo, dok daleko više iza toga postoji u realnom ego-u kojeg uopće ne možemo doseći. Doista, kad bi nam bilo moguće direktnim i savršenim gledanjem mentalne razine da vidimo najprije cijeloga našeg prijatelja kad ga sastanemo iza smrti, vjerojatno je, da ga ne bismo mogli prepoznati; sigurno je, da on uopće ne bi bio ono drago lice za koje smo prije mislili da ga poznajemo.

Treba razumjeti, da velika ljubav koja jedina dovodi čovjeka u nebeski život drugoga, je vrlo jaka sila na tim višim razinama — sila, koja dopire do duše omiljenog čovjeka, i izazivlje od njega odgovor. Prirodno je, da bistrina tog odgovora, količina života i energije u njemu, ovisi o razvitku duše onoga koga se voli, ali nema slučaja gdje odgovor ne bi bio savršeno realan koliko god je najviše moguće.

Svakako da se do duše ili ego-a može potpuno doći tek na njegovoj vlastitoj razini — na jednoj od arûpa podrazina mentalne razine — ali barem smo joj mnogo bliže u ma kojem stanju nebeskoga svijeta, nego li smo ovdje, i zato uz povoljne prilike možemo tamo o našem prijatelju znati mnogo više nego li bi ikad mogli ovdje, dok i pod najnepovoljnijim prilikama smo tamo svakako mnogo bliže realnosti, nego li smo ikada prije bili.

Dva faktora treba uzeti na um kod razmišljanja o tom predmetu — stepen razvitka svakoga lica što dolazi u obzir. Ako čovjek u nebeskom životu ima jaku ljubav i neki razvitak duhovnosti, načiniće jasnu i vrlo savršenu misaonu sliku svoga prijatelja onako kako ga je poznavao — sliku kojom se na toj

razini duša prijatelja može do znatne mjere da izrazi. Ali da se potpuno okoristi tom prilikom, potrebno je da je i sama ta duša vrlo napredovala u razvitku. Stoga vidimo da postoje dva razloga poradi kojih pojava može biti nesavršena. Slika koju razvije preminuli čovjek može biti tako nejasna i neuspješna, da se prijatelj, pa makar i dobro razvijen, može tek malo njome da koristi, a u drugu ruku, kad se i načini dobra slika možda prijatelj nije dovoljno razvijen da se može njome da posluži.

Ali u svakom slučaju osjećaj ljubavi dosegne dušu prijatelja, i ma kakav bio njezin stepen razvitka, ona odmah odgovara prelijevajući se u sliku koja se pojavila. Opseg do kojega se pravi čovjek može njome da izrazi ovisi o dvjema napomenutim faktorima — na prvom mjestu o vrsti razvijene slike, a zatim je kao drugo, koliko se duše može time da izrazi, ali i najslabija slika koja može da se načini, svakako je na mentalnoj razini, i stoga je ego može lakše da dosegne nego li fizičko tijelo što se nalazi čitave dvije razine niže.

Ako je ljubljeni prijatelj još živ, on će svakako biti posve nesvijestan ovdje dolje na fizičkoj razini o tom, da se njegov pravi ja raduje toj dopunskoj objavi, ali to ni na koji način ne djeluje na činjenicu da je ta pojava realnija, i da se više približuje njegovom pravom ja, nego li ovom nižem koje je uopće sve što većina nas može za sada da vidi.

Zanimljiva je stvar da čovjek može odjednom da uđe u nebeski život od više svojih preminulih prijatelja, pa može tako da se istovremeno javlja u svima tim različitim oblicima, upravo tako kao što upotrebljuje svoje fizičko tijelo na ovoj razini. Taj pojam ne zadaje teškoća onome koji razumije odnos različitih razina među sobom, njemu je baš tako lako da se javlja u više takovih nebeskih slika odjednom,

kao što je i nama, kad smo istovremeno sebi svijesni da više različitih čestica vrši pritisak na različite dijelove našega tijela. Jedna razina prema drugoj stoji u istom odnosu kao što se jedna dimenzija nalazi prema drugoj; nijedan broj jedinica niže dimenzije ne može nikada da bude jednak nekom takovom broju više dimenzije, a na isti način nijedan broj tih pojava ne može da iscrpi snagu ego-a koji se na sve to odaziva. Naprotiv takovo objavljivanje pruža mu kasnije znatnu priliku za razvitak njegov na mentalnoj razini — priliku koja je direktni rezultat i nagrada prema djelovanju zakona božanske pravde za vršenje izvjesne akcije, ili poradi osobina koje su izazvale takav izljev ljubavi.

Iz svega toga jasno je, da sa razvojem čovjeka postaju prilike u svakom smjeru sve veće. Nesamo da prema svom razvitku može više da privlači ljubav i poštovanje mnogih, i da mu tako stoji na raspolaganju mnogo jakih misaonih slika na mentalnoj razini, nego se i njegova moć da se očituje pomoću svake od njih, kao i njegova osobina da ih prima, brzo povećava njegovim napretkom.

To je vrlo dobro prikazano u jednostavnom slučaju kojeg su nedavno opazili naši istraživaoci. Neka majka koja je umrla prije 20 g., ostavila je za sobom dva dječaka s kojima je bila tijesno povezana. Prirodno je, da su oni bili najistaknutiji likovi u njezinom nebu, i ona je mislila o njima kako ih je ostavila kao dječake u dobi od 15 ili 16 godina. Ljubav koju je ona tako neprekinuto prelijevala na te mentalne slike, djelovala je kao dobročinstvena snaga koja se prosipala na odrasle ljude u fizičkom svijetu, ali nije na oba djelovala u istoj mjeri, ne zato što bi njezina ljubav bila jača prema jednom nego li prema drugomu, već zato što je bila velika razlika

u životnoj snazi njihovih slika. Treba razumjeti da majka nije mogla da vidi razliku, ona je na oba jednako gledala i jednako im željela sve što je mogla, ali oči istraživalaca su vidjele da je u jednu od tih slika mnogo više uliveno žive snage nego li u drugu. Istražujući uzrok toj interesantnoj pojavi pronašli su, da je u jednom slučaju sin postao obični poslovni čovjek, ni na koji način naročito zao, ali i nikako duhovan, dok je drugi postao čovjek sa visokim nesebičnim težnjama i znatnom profinjenošću i kulturom. Njegov život je bio takav, da je razvio mnogo više svijesti u duši, nego li život brata, pa je viši ja prema tome mogao potpunije da oživi sliku njegovih mladih dana koju je njegova majka stvorila u svomu nebeskom životu. U nju je preliveno više duše, i tako je slika postala jasnija i življa.

Dalje istraživanje je otkrilo mnogo sličnih primjera, i jasno se vidjelo da duša, čim je razvijenija u duhovnosti, tim potpunije može da se izrazi u takovim pojavama koje mu je pribavila prijateljeva ljubav. A takvim potpunijim izražajem može iz te snage ljubavi da crpi sve veći probitak kad se posredstvom tih misaonih slika izlijeva na nj. Kako duša raste, postaju te slike njegovim potpunijim izražajem, a kad dosegne razinu Majstora, onda ih svijesno upotrebljuje kao sredstvo za pomaganje i poučavanje svojih učenika.

Jedino tim smjerom može svijesno da se razvija saobraćaj između onih, koji su još zatvoreni u fizičkom tijelu, i onih koji su već prešli u nebesko carstvo. Kako je rečeno, duša može sjajno da prosijava kroz svoju sliku u nebeskom životu prijatelja, a opet u svojoj pojavi na ovoj razini, putem fizičkoga tijela može duša da ne bude sebi nikako svijesna svega toga, te smatra sebe takovom, da ne može da

razgovara sa svojim preminulim prijateljem. Ako je pak ta duša razvila svoju svijest do stepena ujedinjenja, pa stoga može da upotrebljuje sve svoje snage dok je još u fizičkom tijelu, može tada i da ustanovi, pače još za mutnoga zemaljskog života, da se ipak nalazi s licem u lice sa svojim prijateljem kao prije, te da joj smrt nije udaljila čovjeka kojega je ljubila, već joj je samo otvorila oči za sjajniji i dalekosežniji život koji se uvijek nalazi oko nas sviju.

Pojavom svojom dotični bi prijatelj bio nalik onomu obliku što ga je imao za vrijeme zemaljskog života, samo nekako neobično uzvišen. U misaonom tijelu, kao i u astralnom, postoji reprodukcija fizičkog oblika unutar izvanjeg ovoja, čiji je oblik određen likom kauzalnog tijela, tako da se čini kao neki oblik gušće magle okružen rjeđim takovim maglenim slojem. Za cijelog nebeskog života se ličnost posljednjega zemaljskog života izrazito sačuva, i samo onda kad se svijest konačno povuče u kauzalno tijelo, uroni osjećaj ličnosti u individualnost, i čovjek se po prvi puta nakon toga silaska u inkarnaciju stvarno izražuje kao pravi i razmjerno trajni ego.

Katkad se pita, da li na mentalnoj razini postoji neka svijest o vremenu, o promjeni noći i dana, o spavanju i budnom stanju. Samo buđenje u nebeskom svijetu je lagani početak njegova divnog blaženstva u umnom ćutilu kad čovjek počinje da živi na toj razini, a samo spavanje je postepeno uronjivanje u ugodnu nesvijest kad dođe kraj tome životu. Još na početku nam je opisan kao neka vrst nastavka svih najsretnijih časova ljudskoga života, stotinu puta pojačanih u blaženstvu, iako ta tvrdnja ostavlja mnogo poželjnoga (kao što i moraju sve de-

finicije na fizičkoj razini) ipak je bliže istini, nego li pojam o danu i noći. Kako se čini, postoji beskonačna raznolikost u sreći nebeskoga svijeta, ali promjene spavanja i buđenja nisu dio njegove osnove.

Prigodom konačnoga dijeljenja misaonoga tijela od astralnog, obično nadolazi vrijeme potpune nesvijestice, razlikujući se samo dužinom vremena u širokim otsjecima sličnim onom, što obično slijedi nakon fizičke smrti. Buđenje iz toga do aktivne mentalne svijesti mnogo naliči buđenju od noćnoga sna. Baš kao i kod buđenja u jutro čovjekom često prolazi duž neko vrijeme silno ugodno mirovanje, za kojega je svijestan sebi osjećaja radosti iako je um još nepokretan, a tijelo gotovo bez nadzora, tako i biće koje se budi u nebeskom svijetu prolazi najprije manje više duži period jakoga blaženstva koje se postepeno povećava, prije nego dosegne potpunu aktivnost svijesti na toj razini. Kad mu svane osjećaj toga čudnog veselja, ispuni mu ono cijelo područje njegove svijesti, a kako se postepeno budi, nalazi se okružen svijetom koji je napučen njegovim idealima, što prikazuju oblike koji odgovaraju podrazini kuda ga se povuklo.

Šesta podrazina; drugo nebo.

Može se reći, da je glavna karakteristika toga pododjela antropomorfski religijska predanost. Razlika između takove predanosti i religijskoga osjećaja koji se izražava na drugoj podrazini astrala, leži u činjenici, što je predanost osjećaj posvemašnje nesebičnosti (čovjeka koji to osjeća se ništa ne tiče, kakav će biti rezultat njegove predanosti s obzirom na nj), dok drugi uvijek nastaje iz nade ili želje, da se pomoću njega steče neka korist, tako da na drugoj astralnoj podrazini takav religijski osjećaj ka-

kov tamo djeluje, uvijek sadrži elemenat sebičnoga dobitka, dok predanost koja uzdiže čovjeka do šeste podrazine nebeskoga svijeta, posve je slobodna od svake takove zaraze.

U drugu ruku, ta faza predanosti koja u glavnom sastoji u stalnom klanjanju ličnom božanstvu, mora se pomno razlikovati od onih još viših oblika, koji nalaze svoj izražaj u vršenju određenoga rada, božanstva radi. Nekoliko će primjera o slučajevima koje se opazilo na toj podrazini možda jasnije pokazati te razlike, nego li jednostavno opisivanje.

Vrlo veliki broj bića čija se mentalna aktivnost odrađuje na toj razini, potiču iz istočnih religija gdje su uključeni samo oni koji imaju karakteristike čiste, iako razmjerno nerazborite i neinteligentne predanosti. Obožavaoci Višne i u njegovu avatarskom božanskom utjelovljenju kao Krišna a i inače, jednako kao i nekoliko sljedbenika Šive, mogu da se ovdje nađu, svaki umotan u čahuru koju je spleo svojim mislima, sam sa svojim bogom i napušten od ostaloga čovječanstva, osim u koliko je njegova ljubav združila s njim u njegovu obožavanju one koje je ljubio na zemlji. Vaishnavitu, na pr., opazilo se potpuno obuzetog uznositim obožavanjem same slike Višnu-a kojoj je za života prinosio žrtve.

Neki vrlo karakteristični primjeri te razine mogu se naći među ženama, koje sačinjavaju veliku većinu njezinoga stanovništva. Među ostalima bijaše i neka Hindu žena koja je uzdigla svoga muža do božanskog bića, a o djetetu Krišni je mislila da se igra s njezinom djecom, ali poradi toga što su ovi bili posve ljudski i realni, dijete Krišna je očito bilo tek nalik na modri lik iz drveta koji je na taj način priveden u život. Krišna se također u drugom obliku javljao u njezinom nebeskom životu, u obliku něž-

nog mladića koji svira frulu, ali ona se nije nimalo zbunila ili uznemirivala poradi te dvostruke pojave. Druga neka žena koja je obožavala Šivu, zamijenila je boga sa svojim mužem, gledajući na njega kao na pojavu boga, tako te se činilo, da se jedan stalno mijenja u drugoga. Neki se Budisti također nalaze na tom pododjelu, ali očito samo oni manje upućeni koji su na Buddhu gledali više kao na objekat obožavanja, nego li kao na velikog učitelja.

Kršćanska religija također daje mnogo stanovnika te razine. Neintelektska predanost koju s jedne strane pokazuje neuki rimokatolički seljak, a s druge strane ozbiljni »vojnik« Vojske spasa, čini se, da izvode rezultate slične onima već opisanim, jer i ti se ljudi nalaze uronjeni u razmišljanja o svojim idejama o Kristu, dotično o njegovoj majci. Na pr. nekoga irskog seljaka vidjelo se kako je potpuno obuzet najdubljim obožavanjem Djevice Marije koju je prema Ticijanovoj slici »Uzašašće« zamišljao da stoji na Mjesecu uzdignutih ruku i razgovarajući s njim. Srednjevjekovni monah nađen je u zanešenom razmišljanju o raspetom Kristu, a jakost njegove čeznutljive ljubavi i pobožnosti bijaše tolika, da su se na njegovom misaonom tijelu odrazili znakovi, kad je gledao krv gdje kaplje iz rana Kristova lika.

Drugi neki čovjek, čini se, da je zaboravio tužnu priču o raspeću, i zamišljao je svoga Krista uzvišenog u slavi i na njegovu prijestolju sa kristalnim morem pred sobom, a posvuda naokolo golema množina obožavalaca, među kojima je i on stajao sa svojom ženom i obitelji. Njegova je ljubav za te rođake bila vrlo duboka, a ipak su njegove misli bile više zaokupljene obožavanjem Krista, premda mu je pojam o božanstvu bio tako materijalan, da ga je predočivao sebi kako se stalno mijenja, primajući oblik

čas ljudski, čas janjeta što nosi zastavu, kako ga se često prikazuje na crkvenim prozorima.

Interesantniji je slučaj španjolske redovnice koja je umrla u dobi od 19 ili 20 godina. U svom nebeskom životu prenijela se unatrag do datuma Kristova života na zemlji, i zamišljala sebe da ga prati nizom događaja navedenih u evanđelju, a poslije njegova raspeća da se brinula za njegovu majku Djevicu Mariju. Svakako da su njezine slike o scenama i odjeći palestinskoj bile posve netačne, jer su Spasitelj i njegovi učenici nosili haljine španjolskih seljaka, dok su brda oko Jeruzalema bile silne gore pokrite vinogradima, a maslinovo drveće bilo je obrašteno sivom španjolskom mahovinom. O sebi je mislila kao da je mučenicom za vjeru ,i da je uzašla na nebo samo da može neprekinuto proživljavati taj život u kojem je toliko uživala.

Sa neobičnim i lijepim primjerom nebeskoga života nekoga djeteta zaključili bismo naše primjere sa te podrazine. Bio je to dječak koji je umro sa 7 godina, i u nebeskom je svijetu bio zaokupljen time, da sebi ponovo predočuje religijske priče koje mu je irska dadilja kazivala dok je boravio na toj razini, a najviše je volio da misli o tome, kako se igra sa djetetom Isusom pomažući mu kod izgrađivanja glinenih vrabaca, za koje se priča, da ih je moć Krista djeteta oživila i dala im snagu za letenje.

Vidjeće se, da slijepa nerazumljiva predanost o kojoj smo govorili, nikad ne uzdiže svojih sljedbenika do naročito uzvišenih duhovnih visina, valja samo imati na umu, da su dotični u svim slučajevima sasvim srećni i zadovoljni, jer ono što primaju je uvijek najviše prema snazi kojom to mogu da procjene. To ne ostaje bez osobito dobrog učinka na njihov budući život, jer gotovo nikakva množina jednostavne predanosti kao što je ova, neće nikada

razviti intelekt, ali povećava sposobnost za viši oblik predanosti, a u većini slučajeva dovodi konačno do čistoće živcta. Zato onaj koji živi takovim životom, i uživa takovo nebo kakovo smo opisali, iako se ne čini da bi brzo napredovao na stazi duhovnoga razvitka očuvan je barem od mnogih opasnosti, jer je vrlo nevjerojatno, da će u svom narednom novom rođenju da zapane u koji teži grijeh, ili da zastrani sa svojih pobožnih težnja zaveden lakomošću svjetovnoga života, rasipnošću i težnjom za čašću. Ipak pogled na ovu razinu jasno ističe da je potreban onaj savjet Sv. Petra: »Dodajte svojoj vjeri krepost, a svojoj kreposti z n a n j e«.

Pošto se čini, da tako čudni rezultati slijede iz grubih oblika vjere, čovjek sa interesom gleda kakav učinak izvodi još grublji materijalizam koji je do nedavno bio na žalost toliko uobičajen u Evropi. Gđa Blavatsky je navela u svom djelu »Ključ Teozofiji«, da u nekim slučajevima materijalista nema svijesnoga života u nebeskom svijetu, jer za boravka svoga na zemlji nije vjerovao u posmrtne prilike. Međutim se čini vjerojatnim da je naš veliki osnivač upotrebljavao riječ »materijalista« u mnogo stegnutijem značenju nego li je onaj, kako se obično uzimlje, jer u istom svesku izjavljuje, da za njih nije uopće moguće da poslije smrti razviju svijestan život, dok je općenito poznato među onima čiji se noćni rad vrši na astralnoj razini, da se mnoge od onih koje obično zovemo materijalistima, može tamo da nađe, i zacijelo nisu nesvijesni.

Na pr. nekoga istaknutog materijalistu koji je vrlo dobro poznat sa jednim našim članom, otkrio je nedavno naš prijatelj na najvišoj podrazini astralne razine, gdje se okružio svojim knjigama i nastavio svoje studije, kao što bi to činio na zemlji. Kad ga je prijatelj nagovorio, on je odmah dopustio,

da su teorije koje je usvajao, dok je bio na zemlji, pobijene neodoljivom logikom činjenica; ali njegove bezbožne sklonosti bile su još dovoljno jake, da nije htio prihvatiti ono što mu je prijatelj rekao s obzirom na još višu mentalnu razinu. Ipak bilo je sigurno mnogo u karakteru toga čovjeka što bi moglo da potpuno sazrije tek na mentalnoj razini, budući pak da njegovo potpuno nevjerovanje u kakav život poslije smrti nije zapriječilo njegova astralna iskustva, nema razloga da pomislimo, da to može da zapriječi dužno odrađivanje što će više sile da vrše u njemu kasnije u nebeskom svijetu.

Sigurno je mnogo izgubio svojim nevjerovanjem. Bez sumnje, da je mogao razumjeti ljepotu religijskog ideala, izazvalo bi to u njemu silnu snagu predanosti, čiji bi učinak on sada ubrao. Sve ono što bi moglo biti njegovo promašeno je, ali njegova duboka nesebična ljubav za obitelj, njegov ozbiljan i neumoran filantropski napor — to su također velika prelijevanja energije koja moraju izvesti svoj rezultat, a mogu da ga razviju samo na mentalnoj razini. Nedostatak jedne vrsti snage ne može zapriječiti djelovanje drugih.

Drugi primjer kojega se tek nedavno opazilo odnosi se na nekoga materijalistu koji je, nakon što se probudio poslije smrti na astralnoj razini, mislio da još živi i da proživljuje tek neugodan san. Na njegovu sreću nalazio se tamo u skupu onih koji mogu da djeluju na astralnoj razini i sin nekoga starog njegova prijatelja, kojega su poslali da ga potraži, i da mu bude na pomoć. Sasvim je prirodno, da je najprije pomislio da je mladić samo lik u njegovom snu, ali kad je primio od svoga starog prijatelja vijesti koje su se odnosile na stvari što su se dogodile prije nego li se rodio glasnik, uvjerio se o realnosti razine na kojoj se našao i odmah je silno

zaželio da dobije sve obavjesti o njoj koliko se najviše može. Pouka što su mu je predali pod tim prilikama bez sumnje će mnogo djelovati na njega, i mnogo će mu izmijeniti nesamo nebeski život koji leži pred njim, nego i njegovu narednu inkarnaciju na zemlji.

Što nam se pokazalo u ta dva i u mnogo drugih primjera ne treba da nas nakon svega toga iznenadi, jer to je samo ono što možemo očekivati od našeg iskustva na fizičkoj razini. Ovdje dolje stalno nalazimo da nam priroda ne dopušta nepoznavanja njezinih zakona; ako pod utiskom da vatra ne gori, čovjek stavlja ruku u plamen, brzo se uvjeri o svojoj zabludi. Na isti način čovjekovo nevjerovanje u budući život ne djeluje na činjenice prirode, i barem u nekim slučajevima odmah poslije smrti jednostavno nađe da je pogriješio.

Vrst materijalizma o kojem govori gđa Blavatsky u ranije istaknutim napomenama bila je možda stoga nešto više surova i nasrtljivije prirode od običnoga bezboštva — nešto što bi bilo vrlo neprikladno, da bi čovjek koji bi to držao, imao neka svojstva što bi zahtijevala život na mentalnoj razini gdje bi ih se izradilo.

Peta podrazina; treće nebo.

Glavna karakteristika toga pododjela može se definirati kao predanost koja se izražava u aktivnom radu. Na pr. kršćanin na toj razini, umjesto da samo obožava svog Spasitelja, zamišlja sebe kako odlazi u svijet da radi za njega. Naročito je to razina za izrađivanje velikih nacrta i osnova neostvarenih na zemlji, velikih organizacija koje je nadahnula religijska predanost, a koje obično imaju za svoj objekt neku dobročinstvenu svrhu. Treba ipak držati na umu to, da time što se više dižemo, to na-

staje sve veća komplikovanost i raznolikost, tako da možemo li još da pružimo neku određenu karakteristiku koja u glavnom prevladava na razini, ipak ćemo sve više nailaziti na promjene i izuzetke, što se ne daju tako lako svrstati pod općeniti naziv izvjesnoga poglavlja.

Tipični slučaj, iako nešto iznad prosječnosti, daje neki čovjek koga su našli gdje izvodi veliki plan za popravljanje položaja nižih klasa. Dok je bio duboko religijski čovjek, osjetio je da je prvi potrebni korak kod zauzimanja za siromašne, olakšanje njihova fizičkog položaja, a plan kojega je sada izrađivao u nebeskom životu sa sjajnim uspjehom i velikom pažnjom prema svakom detalju, bio je onaj što mu je često dolazio na pamet dok je bio još na zemlji, iako onda nikako nije mogao da poduzme nešto za njegovo ostvarenje.

Njegova ideja bila je ta, da bi kupio, kad bi posjedovao veliko bogatstvo, cijelu jednu manju trgovinsku radnju u kojoj su sada uposlene možda samo tri do četiri velike tvrtke; i mislio je, kad bi to učinio, da bi mogao razviti obilnu štednju, uklonivši utakmicu natječajnim oglašivanjem i drugim oblicima trgovinske rasipnosti, i tako dok bi publiku opskrbljivao sa robom pod istu cijenu kao sada, mogao bi da plati mnogo bolje nadnice svojim radnicima. U planu je imao i to, da kupi komad zemlje, i da na njemu podigne kućice za svoje radnike, gdje bi svaka bila okružena vrtićem, a nakon izvjesnoga broja godina službe, svaki bi radnik dobio dio u dobiti od rada, koji bi bio dovoljan da ga opskrbi u starosti. Izrađujući taj sistem, naš se filantrop nadao da će pokazati svijetu da postoji i vrlo praktična strana kršćanstva, pa da duše svojih ljudi predobije za svoju vjeru iz zahvalnosti za materijalna dobra koja su primili.

Drugi slični slučaj je neki indijski princ čiji je ideal na zemlji bio božanski heroj kralj Râma, prema čijem primjeru je on pokušavao da uredi svoj život i način vladanja. Prirodno je, da je ovdje dolje bilo svih vrsti nespretnih događaja, pa je dakle mnogo od njegova plana promašeno, ali u nebeskom je životu sve dobro uspjevalo i najveći mogući rezultati su slijedili svaki njegov dobronamjerni napor — Râma ga je dakako savjetovao lično i upravljao je njegovim radom, primajući neprekinuto čašćenje sviju svojih odanih podanika.

Interesantan i dirljiv primjer ličnoga religijskog rada je neka žena koja je bila sestrom opaticom, i nije pripadala misaonom, već radnom redu. Ona je očito osnivala svoj život na rečenici: »Koliko učinite za jednoga barem od ove moje braće, učinili ste to za mene«, a sada u nebeskom svijetu ispunjala je ona do najveće mjere zapovijedi svoga Gospodina, i stalno je bila zaposlena liječenjem bolesnih, davanjem hrane gladnima, odjevanjem i pomaganjem siromašnih — a nešto naročito kod toga slučaja bilo je to, da se svaki onaj kome je pomogla, promjenio odmah u pojavu Krista, koga je onda obožavala žarkom predanošću.

Poučan je slučaj o dvjema sestrama koje su bile silno religijske; jedna od njih bila je invalid, a druga ju je pomagala duž čitavi život. Na zemlji su često raspravljale i snovale, kakav bi religijski ili dobročinstveni rad vršile kad bi mogle, i sada je svaka vrlo istaknuta pojava u nebeskom stanju druge, sakata je postala zdravom i jakom, dok je svaka mislila kako se pridružila drugoj za ispunjenje neostvarenih želja njezina zemaljskog života. To je vrlo lijepi primjer mirnoga nastavljanja života kod ljudi sa nesebičnim ciljevima; jer je jedina razlika koju

je smrt učinila ta, da je uklonila bolest i patnju, i olakšala rad što je prije bio nemoguć.

Na toj razini se također izražava i viša vrst ozbiljnoga misionarskog djelovanja. Svakako da obični neupućeni fanatak nikad ne dosegne te razine, ali nekoliko vrlo plemenitih slučajeva, kao na pr. Livingston, može se naći ovdje jednako zaokupljenih obraćanjem množine ljudi na onu posebnu religiju koju slučajno zastupaju. Najneobičniji između takovih slučajeva što su ga opazili, bio je onaj o Muhamedancu koji si je zamišljao da radi vrlo revno na tom, kako da se promjeni svijet i njegovo upravljanje prema najvećma prokušanim principima islamske vjere.

Čini se, da pod izvjesnim uvjetima umjetnička osobina može također da privede svoje pripadnike do ove podrazine, ali ovdje treba povući oštru razliku. Umjetnik ili muzičar čiji je jedini cilj sebičnost i lična slava, ili koji si obično dopušta da na njega djeluju osjećaji staleške utakmice, svakako da ne stvara nikakove snage što bi ga uzdigla do mentalne razine. U drugu ruku najsjajniji tip umjetnosti čiji učenici smatraju, da je ta silna moć povjerena njima za duhovno dizanje svojih drugova, izrazće se u još višim područjima od ovoga; a između te dvije krajnosti oni pobornici umjetnosti, koji je slijede zbog sebe, ili je smatraju prinošenjem žrtve svome božanstvu, ne misleći nikada o njezinom učinku na drugove, mogu kojiput na toj podrazini naći nebesko stanje koje im odgovara.

Kao primjer za to, može se navesti muzičar osobito religijskoga temperamenta, koji je sav svoj rad ljubavi smatrao žrtvom Kristu, i nije ništa znao o veličanstvenom poretku zvuka i boje koje su njegove dušom nadahnute kompozicije izvodile u tvari mentalne razine, a niti sva njegova zanešenost nije

bila uzalud i nije ostala besplodnom, jer je bez njegova znanja donosila veselje i pomoć mnogima, i njen će rezultat zacijelo biti povećana predanost i pojačana muzička snaga u njegovom narednom porođenju, ali bez jačih težnja da pomaže čovječanstvo, ta bi se vrsta nebeskoga života mogla da ponavlja gotovo u beskraj. Doista, pogledavši na tri podrazine s kojima smo se upravo bavili, možemo opaziti, da se u svima slučajevima odnose na rad iz predanosti ličnostima, vlastitoj obitelji i prijateljima, ili prema ličnom božanstvu — više nego li iz šire predanosti čovječanstvu poradi njega samoga, što dolazi do izražaja na narednoj podrazini.

Četvrta podrazina; četvrto nebo.

Tako su raznolika djelovanja ove najviše od rûpa razina, da je teško svrstati ih pod jednu jedinu karakteristiku. Možda bi se mogla najbolje poredati u četiri glavna dijela — nesebično traženje duhovnoga znanja, visoka filozofska ili naučna misao, književnička ili umjetnička sposobnost upotrebljena u nesebične svrhe, i služenje služenja radi. Tačna definicija svakog od tih razreda bolje će se shvatiti ako se za svaki izreda po nekoliko primjera.

Prirodno je, da se stanovnici te podrazine dovode iz onih religija, u kojima se cijeni sticanje duhovnoga znanja. Treba se sjetiti da smo na šestoj podrazini našli mnogo Budista čija je religija u glavnom poprimila oblik predanosti velikom vođi kao izvjesnom licu; ovdje nasuprot imamo one inteligentnije sljedbenike čija je najviša težnja da se nađu do njegovih nogu i da uče, te gledaju na nj više u svijetlu učitelja, nego li kao na biće koje treba obožavati.

Sada im se u nebeskom životu ispunila ta naj-

viša želja, te nalaze gdje ih Buddha poučava u pravoj istini, a slika koju su sebi tako stvorili o njemu, nije prazan oblik, već njime zacijelo prosijava divna mudrost, moć i ljubav toga najsilnijega zemaljskog učitelja. Poradi toga stiču novo znanje i široke poglede, a učinak na njihov budući život je vrlo značajnog karaktera. Oni se možda neće sjećati koje od pojedinačnih činjenica što su je mogli naučiti, (iako kad se takve činjenice prikažu njihovom umu u narednom životu, shvatiće ih odmah i intuicijski prepoznati njihovu istinu) ali rezultat poučavanja biće taj, da se ugradi u ego jaku težnju za širim i više filozofskim pogledima na sve takove stvari.

Odmah će se vidjeti kako takav nebeski život nalik na ovoga, vrlo određeno i bez zablude ubrzava evoluciju ego-a, i još jednom nam se pažnja skreće na golemu korist koju stiču oni koji su prihvatili vodstvo pravih živih i moćnih učitelja.

Manje razvijen tip tog oblika poučavanja nađen je u slučajevima, gdje je neki stvarno veliki i duhovni pisac postao nekom učeniku živom ličnosti, i preuzeo je oblik prijatelja, sačinjavajući dio mentalnoga života učenika — idealni lik u njegovim razmatranjima. Takav može da uđe u učenikov nebeski život, te pomoću svoje visoko razvijene duše može da oživi svoju mentalnu sliku, i u tim srećnijim prilikama da dalje rasvjetljuje nauku u svojim knjigama, iznoseći iz njih sakrivenija značenja.

Mnogi između Hindujaca, sljedbenici staze mudrosti, nalaze svoje nebo na toj razini — tj. ako su njihovi učitelji bili ljudi koji su posjedovali nešto realnog znanja. Nekoliko od razvijenijih između Sufi-a i Parsi-a su također ovdje, i nalazimo još neke od ranijih Gnostika, čiji je duhovni razvitak bio takav, da im je pribavio produženi boravak u tom

nebeskom kraju. Ali osim toga razmjerno malenog broja Sufi-a i Gnostika, čini se, da, niti Muhamedanstvo, niti Kršćanstvo, ne uzdiže svoje sljedbenike do te razine, iako neki koji po imenu pripadaju tim religijama, mogu se uzdići do te podrazine sa onim svojstvima u svom karakteru, što ne ovise o posebnoj nauci njihove religije.

U tom području nalazimo također ozbiljne i predane učenike okultizma koji još nisu toliko napredovali, da bi stekli pravo i moć da napuste svoj nebeski život za dobro svijeta. Među tima je bio takav jedan, koji je za života bio lično poznat nekim istraživaocima — budistički monah koji je bio ozbiljni učenik Teozofije, i dugo je gajio nadu, da će jednoga dana biti povlašten da primi pouku direktno od svog učitelja Adepta. U njegovu nebeskom životu Buddha je bio istaknuta ličnost, dok dva Majstora koji su bili najuže u dodiru s Teozofskim društvom, pojaviše se također kao njegovi doglavnici, razjašnjujući i tumačeći slikovito njegovu nauku. Sve te tri slike bijahu pune snage i mudrosti velikih bića što su ih prikazivale, a monah je zato stalno primao pravu nauku o okultnim stvarima, čiji učinak bi gotovo sigurno bio taj, što bi ga doista priveo na stazu inicijacije u njegovom narednom rođenju.

Drugi primjer iz naših redova, na kojega se naišlo na toj razini, pokazuje strahoviti učinak neosnovanih i neugodnih sumnja. Bio je to slučaj učenice koja je žrtvovala sebe, i pri kraju svoga života na nesreću pala u raspoloženje posve nevrijednog i nepravednog nepovjerenja prema ciljevima svog starog prijatelja i učitelja gđe Blavatsky, i bilo je žalosno što se opazilo, kako je taj osjećaj do znatne mjere zaustavio viši utjecaj i ono saznanje koje bi

ona mogla da uživa u svom nebeskom životu. Nipošto da bi joj utjecaj i nauka bili uskraćeni, jer to ne može nikada da bude, već je vlastito mentalno raspoloženje njeno učinilo ju donekle neprihvatljivom za njih. Svakako je bila posve nesvijesna toga, i čini se, da je uživala najpotpuniju i najsavršeniju vezu sa Majstorima, a ipak bilo je istraživaocima očito, da nije samo toga kobnoga samoomeđenja, ubrala bi ona daleko veću korist od svoga boravka na toj razini. Bogatstvo ljubavi, snage, i znanja, gotovo beskonačno, leži joj pri ruci, ali njezina nezahvalnost je na žalost osakatila njezinu moć da to primi.

Biće razumljivo, dok ima i drugih Majstora mudrosti osim onih koji su u vezi s našim pokretom, i drugih škola okultizma koje rade po istim glavnim pravcima što ih slijedimo i mi, da se učenici koji su privrženi kojoj od njih, također često susreću na toj podrazini.

Prelazeći sada na naredni razred visoke filozofske i naučne misli, nalazimo ovdje mnoge od onih plemenitih i nesebičnih mislilaca, koji su tražili poznavanje i znanje samo u svrhu prosvjetljenja i pomaganja svojih drugova. Ne uključujemo među učenike filozofije ni Istoka ni Zapada one ljude, koji trate vrijeme na usmena utvrđivanja i cjepidlačenja, jer to je oblik diskusije koji ima svoj korjen u sebičnosti i uobraženosti, i zato ne može pomoći do pravog razumijevanja svemirskih činjenica; jer je prirodno da takva nerazborita površnost kao što je ova, ne donosi rezultata koji bi se mogli da izraze na mentalnoj razini.

Kao primjer pravog učenika što ga se opazilo na toj podrazini, možemo napomenuti jednog od posljednjih sljedbenika neoplatonskoga sistema, čije ime nam se na sreću sačuvalo u preživjelim zapisima onoga doba. On je zaista za čitavoga svoga ze-

maljskog života težio da svlada nauku te škole, i sada mu je nebeski život zauzet rješavanjem njezinih misterija, i nastojanjem da razumije njezin odnos s obzirom na ljudski život i razvitak.

Drugi je slučaj astronoma koji je, kako se čini, počeo život kao pravovjerni, ali ga postepeno pod utjecajem studija promijenio do u panteizam; u svom je nebeskom životu jošte slijedio taj studij umom punim poštovanja, i bez sumnje je stekao pravo znanje od onih velikih redova Deva, kojima se na toj razini izražava veličanstveno kružno gibanje silnih zvjezdanih utjecaja, uvijek promjenljivim blistanjem živoga svijetla koje sve prožimlje. Izgubio se u razmišljanju o golemoj panorami vrtložne maglice, i postepenom stvaranju sistema i svjetova, te se čini, da je tragao za nekom nejasnom idejom o obliku svemira kojega je on zamišljao kao golemu zvijer. Njegove misli okružile su ga kao elementalni oblici nalik na zvijezde, a posebni neki izvor njegovu veselju sastojao se u traženju uzvišenoga ritma muzike, koji je odzvanjao u veličanstvenom sazvučju gibanja nebeskih tjelesa.

Treća vrst djelovanja na toj razini, je ona najviša vrsta umjetničkog i književničkoga nastojanja, kojemu nadahnuće potječe u glavnom od želje da se uzdiže i oduhovljuje rasa. Ovdje nalazimo sve velike muzičare, na toj podrazini Mozart, Beethoven, Bach, Wagner i drugi još uvijek prelijevaju nebeskim svijetom harmoniju daleko uzvišeniju od one najveće, koju su mogli da izvedu dok su bili na zemlji. Čini se, kao da bi se velika struja božanske muzike sa viših područja prelijevala u njih, a oni su je tako reći specijalizirali i učinili svojom, da je onda odašalju svima razinama, kao silni preliv melodije što povećava blaženstvo sviju unaokolo. Oni koji potpuno svijesno djeluju na mentalnoj razini, jasno će

čuti i vrlo će cijeniti to veličanstveno prelijevanje, ali i bestjelesna bića te razine gdje je svaki ovijen svojim misaonim oblakom, također duboko dira utjecaj dotične rezonatne melodije što uzdiže i oplemenjuje.

Slikar i kipar također, ako su svoju umjetnost slijedili uvijek sa velikim nesebičnim ciljem, ovdje stalno izrađuju i odašilju sve vrste dražesnih oblika da njima razvesele i ohrabre svoje drugove — oblicima što naprosto su elementali umjetno stvoreni njihovim mislima. I nesamo da ti lijepi pojmovi pružaju najdublje veselje onima koji žive posve na mentalnoj razini, već u mnogo slučajeva može da ih uhvati um umjetnika koji su još u tijelu, te mogu na njih da djeluju i kao inspiracija, da se njome proizvede ovdje dolje uzdizanje i oplemenjivanje onoga dijela čovječanstva, koje se bori usred bure fizičkoga života.

Jedan dirljivi i lijepi lik kojega se opazilo na toj razini, bijaše lik dječaka koji je bio pjevač — a umro je sa 14 god. Cijela njegova duša bila je puna muzike i djetinjske predanosti svojoj umjetnosti, duboko obojenoj mišlju, da s njom izražava religijske težnje mase koja je napunila golemu katedralu, a u isto vrijeme izlijevao bi im nebesku hrabrost i nadahnuće. Osim taj veliki dar pjesme poznavao je dosta malo toga, ali taj dar upotrebljavao je kao vrijedan toga, nastojeći da bude glas ljudi nebu i glas neba ljudima, i uvijek sa težnjom da upozna što više muzike, te da je učini vrijednijom crkve radi. Tako mu je u nebeskom životu njegova želja donosila koristi, a nad njim se sagibao neobičan uglati lik srednjevjekovne Sv. Cecilije koju je stvorila njegova lijepa misao iz njezine slike u bojadisanom staklenom prozoru. Iako međutim vanjska odje-

ća gotovo i nije bila umjetnički prikaz sumnjive crkvene legende, realnost koja je stajala iza nje bila je živa i veličanstvena, jer je jedan od silnih arkanđela nebeske hijerarhije pjesama, oživio djetinjski misaoni oblik, i njime poučavao pjevača sjajnijim akordima muzike, nego li ih je ikada zemlja poznavala.

Nalazio se tu i jedan koji na zemlji nije uspijevao — a tragedija zemaljskoga života ostavlja neobične znakove katkad i u nebeskim boravištima. U svijetu, gdje se sve misli ljubljenih smješkaju na čovjeka kao prijatelji, on je mislio i pisao u osami. Na zemlji se borio da napiše veliku knjigu, i poradi toga je odbio da u tu svrhu upotrebi svoju književničku sposobnost, te da se uzdržava od jadnog književnog sitničarenja. No niko nije htio da se obazre na njegovu knjigu, i on je prolazio ulicama očajan, dok mu se uslijed bijede i gladovanja nisu zaklopile oči na zemlji. Bio je osamljen cijeli svoj život — u svojoj mladosti bez prijatelja i isključen iz rodbinskih veza, a u svojoj muževnosti sposoban da radi samo na svoj način, odbijajući ruke koje bi ga vodile do širih pogleda životnih mogućnosti, nego li je onaj zemaljski raj kojega je on želio da pribavi svima.

Sada, kako je mislio i pisao, iako nije bilo nikoga koga bi volio kao ličnog ili idealnoga pomoćnika što bi mogao da sudjeluje u ovom njegovom mentalnom životu, vidio je gdje se pred njim širi Utopija, srećna zemlja o kojoj je sanjao, za koju je nastojao da živi, i golema mnoštva nagomilanih bezličnih masa kojima je želio da služi; a veselje nad njihovim veseljem odrazilo se na njem, i njegovu osamljenost učinilo nebom. Kad se opet rodi na zemlji, sigurno će da se vrati sa snagom kojom će da izvađa kao i da osniva, te će ta nebeska vizija

djelomično da se ostvari u srećnijim zemaljskim životima.

Na toj razini su se našli mnogi koji su se za boravka svoga na zemlji predali pomaganju ljudi, jer su osjećali vezu bratstva — što su služili poradi služenja samoga radije, nego li zato što bi željeli da se svide kojemu naročitom božanstvu. Puni znanja i mirne mudrosti, bili su zaokupljeni izrađivanjem golemih osnova za dobročinstva, sjajnih planova za napredak svijeta, a u isto su vrijeme pripremali snagu do sazrenja, da ih njome kasnije provedu na nižoj razini fizičkoga života.

Realnost nebeskoga života.

Kritičari koji su vrlo površno shvatili Teozofsku nauku o posljednjim stvarima, tvrdili su katkad, da je život običnoga čovjeka u nižem nebeskom svijetu tek san i iluzija — te kad sebe zamišlja srećnim među svojom obitelji i prijateljima, ili kad izvodi planove sa potpunim uspjehom i veseljem, samo je žrtva okrutne opsjene, a to je katkad u neugodnoj opreci s onim što se zove »kruta objektivnost« o nebu kojeg obećavaju pravovjerni. Odgovor na takav prigovor je dvostruk: prvo, da studirajući problem budućega života, nas se ne tiče da znamo, koja bi nam od dviju predloženih hipoteza bila zgodnija (što je svakako stvar mišljenja), već više koja je od njih istinitija; a drugo, istražujući potpunije činjenice o nekom slučaju vidjećemo, da oni koji podržavaju teoriju o iluziji gledaju na stvar sa posve krivoga stajališta, i posve su krivo razumjeli činjenice.

Što se tiče prvoga, pravo stanje stvari mogu vrlo lako da otkriju oni, koji su razvili moć da za života prelaze svijesno na mentalnu razinu; pa kad se je tako istraživalo, našlo se, da se potpuno slaže sa

izvještajem kojega su nam dali Majstori Mudrosti posredstvom našega velikog osnivača i učitelja gđe Blavatsky. To odmah raspolaže sa teorijom »krute objektivnosti« što je prije napomenuta, i prenosi teret dokaza na leđa naših ortodoksnih prijatelja. Što se tiče drugoga, ako je spor oko toga, da na nižim podrazinama nebeskoga svijeta istina u svojoj punoći nije još poznata čovjeku, i da prema tome tamo još postoji iluzija, moramo otvoreno priznati da je to tako. No to nije ono na što obično misle oni koji iznose taj prigovor, općenito uzevši oni su potišteni osjećajem, da će nebeski život biti iluzorniji i beskorisniji od fizičkoga — ideja od koje nema ničega što bi se više protivilo činjenici.

Zar da je prijeporno što na toj razini sami sebi pravimo okolinu, i poradi toga vidimo samo vrlo mali dio razine? Sigurno je, da i ovdje dolje svijet kojega čovjek osjeća nije nikada cijeli vanjski svijet, već samo toliko od njega koliko mu ćutila intelekt i uzgoj omogućuje da zapazi. Očito je, da je za vrijeme zemaljskoga života pojam prosječnoga čovjeka o svemu što ga okružuje zaista posve krivi — prazan, nesavršen i netačan u svakom pogledu, jer što on znade o velikim snagama eteričkim, astralnim i mentalnim koje leže iza svega što on vidi, a zacijelo sačinjavaju veoma važan njegov dio? Što on znade, kao pravilo, o skrivenijim fizičkim činjenicama koje ga okružuju, i s kojima se susreće na svakom koraku? Istina je, da ovdje, kao i u nebeskom životu, živi on u svijetu koji je uvelike njegovo djelo. Ne uviđa toga ni tamo ni ovdje, ali to postoji jedino poradi njegova neznanja — jer ne zna bolje.

Da li je rečeno da u nebeskom svijetu čovjek smatra svoje misli realnim stvarima? On ima posve pravo; one jesu realne stvari, jer na misaonoj razini

može samo misao da bude realna. Tamo upoznajemo onu veliku činjenicu ovdje ne; dakle na kojoj je razini opsjena veća? One njegove misli su zaista realnosti, i mogu da izvedu vrlo neočekivane rezultate na žive ljude — rezultate koji mogu da su samo dobročinstveni, jer na toj visokoj razini mogu da postoje samo misli ljubavi. Tako će se uvidjeti, da je teorija o nebeskom životu kao iluziji tek rezultat krivoga shvaćanja, i pokazuje samo nedostatno poznavanje njegovih prilika i mogućnosti; istina je, što se više dižemo, to smo bliži onoj jednoj realnosti.

To će možda pomoći početniku da shvati kako je realan i kako je posve prirodan viši razdio čovjekova života, ako ga promatra tek kao rezultat ranijega razdoblja što ga je on proveo na dvjema nižim razinama. Svi mi dobro znamo da se naši najviši ideali nikada ne ostvaruju, da naše najviše težnje nikad ne donesu potpuni plod na ovoj razini. Prema tome bi se činilo, da je na taj način trud beskoristan, snaga izgubljena, ali mi znamo da to ne može da bude, jer zakon održanja energije postoji na višim razinama jednako tako kao i na nižima. Mnogo od te više duhovne energije koju čovjek prelijeva, ne može da opet djeluje na nj dok je u zemaljskom životu, jer mu viši principi dok nisu slobodni tereta tijela, ne mogu da odgovaraju na ove daleko finije i nježnije vibracije. A u nebeskom se životu najprije uklone sve te zapreke, te se skupljena energija smjesta prelijeva u neizbježnu reakciju koju zahtjeva zakon vječne pravde, kako ju je Browning sjajno izrazio —

Nikada se neće da izgubi nikoje dobro! Što bilo je, živjeće kao i prije;

Zlo je ništavo, ono nije ništa, tišina je koja sadržava zvuk;

Što bilo je dobro ostaće dobro, a poradi zla još tome toliko dobra više;

Na zemlji razbijeni lukovi, na nebu savršeni krug.

Sve što smo dobra željeli, nadali mu se ili snivali o njemu, postojaće;

Nipošto u sličnostima svojim, već kao ono samo: ne kao ljepota ni dobro, ni moć,

Čiji se glasovi raziđu da svaki od njih preživi za njega, skladatelja

U času kad vječnost potvrdi pojam jednoga trenutka.

Ono visoko što pokazalo se previsokim, junačko ono za zemlju preteškim,

Žudnja što napustila je zemlju da nestane u nebu.

Muzika su što šalju je Bogu pjesnici i ljubljenici

Njemu dosta da je jednom čuje, a doskora ćemo je i mi čuti.

Druga tačka koju treba da imamo na umu, jest da je taj sistem prema kojem je priroda uredila život poslije smrti jedini što se da zamisliti da može da ispuni svoju svrhu, i svakoga da učini sretnim do najvećeg opsega njegove mogućnosti za sreću. Kad bi nebesko veselje bilo samo jednoga naročitog tipa. kako je to prema ortodoksnoj teoriji, moralo bi uvijek biti takovih koji bi se dosađivali, ili poradi nedostatka ukusa u tom smjeru, ili zbog nestašice potrebnog uzgoja — da i ne kažem ništa o drugoj očitoj činjenici, da bi, kad bi to stanje stvari bilo vječno. morala da bude počinjena najgora nepravda time. što bi se dala u stvari ista nagrada svima koji uđu. bez obzira kakove bi bile zasluge pojedinaca.

Zatim kakovo bi uređenje s obzirom na rođake i prijatelje moglo jednako da zadovolji? Kad bi preminuli mogli da slijede promjenljivu sudbinu svojih

prijatelja na zemlji, sreća bi im bila nemoguća; kad ne bi znali što im se događa, te bi morali da čekaju dók dotični prijatelji prije umru nego li bi ih sastali, bilo bi to za njih bolno doba neizvjesnosti, koje bi se često proteglo na mnogo godina, dok bi prijatelj u mnogo slučajeva došao toliko promjenjen da više ne bi bio simpatičan.

Ovakovim sistemom koji je priroda za nas tako mudro predvidila, izbjeglo se svakoj teškoći; čovjek sam sebi odlučuje i dužinu i značaj svoga nebeskog života, zato može da ima tačno onoliko obilje u njemu koliko ga je zaslužio, i tačno onakovu radost kakova najbolje odgovara njegovim naročitim svojstvima. One koje je najviše volio ima uvijek uza se, i uvijek u njihovu najplemenitijem i najboljem obliku, dok nikakva sjena nesloge ili promjene ne može da uđe među njih, jer on neprekinuto od njih prima tačno sve ono što želi. Činjenica je, da je realno izveden poredak beskonačno viši od ma čega što bi nam ljudska mašta mogla da nadomjesti, upravo kao što smo mogli i očekivali, jer sva ona nagađanja bila su tek ljudske misli o onom što je najbolje, dok je istina misao Božja.

Odricanje neba

Učenicima okultizma već je odavno poznato, da među mogućnostima za brži napredak na koje nailazi čovjek prigodom svoga razvitka, postoji i t. zv. »odricanje devahanske nagrade«, tj. napuštanje blaženoga života u nebeskom svijetu između dviju inkarnacija, da se može brže da vrati i nastavi rad na fizičkoj razini. Navedena oznaka nije osobito dobra, jer ćemo mnogo vjerojatnije doći do ispravnijega razumijevanja nebeskoga života, ako stanemo da gledamo na nj više kao na nužnu posljedicu ze-

maljskoga života, nego kao na njegovu nagradu. Tokom svoga fizičkoga života čovjek pokreće svojim višim mislima i težnjama izvjesnu množinu duhovne snage, koja će da se vrati na nj kad dosegne mentalnu razinu. Ima li te snage vrlo malo, to će se razmjerno brzo da iscrpi, a nebeski život biće mu kratak, ako je naprotiv stvorena velika množina takove snage, biće potrebno neko vrijeme da se njezino djelovanje izrazi potpuno, a u tu će se svrhu stanje neba mnogo da produži. Prema tome, kako dakle čovjek napreduje u duhovnosti, postaće mu i život u nebeskom svijetu sve duži, ali se poradi toga ne smije misliti da mu se time zaustavlja razvitak, ili da mu se smanjuju prilike za koristan rad. Osim za vrlo visoko uznapredovala lica, za sva je ostala nebeski život apsolutno potreban, jer samo pod njegovim prilikama mogu njihove težnje da se razviju u mogućnost, njihova iskustva u mudrost, a napredak kojega je duša tako postigla, daleko je veći, nego li kad bi kakvim čudom mogla da ostane u fizičkoj inkarnaciji za cijelo to vrijeme. Da je tome drugačije, očito bi si cijeli prirodni zakon protuslovio, jer što bi čovjek bio bliže tomu da postigne svoj cilj, to bi određeniji i teži bio njegov napor da se uništi, a to je vrlo nepravedno naziranje o zakonu, za kojega znamo da je izražaj najuzvišenije mudrosti.

Nipošto nije svakome moguće da se odrekne toga nebeskog života. Veliki zakon ne dopušta čovjeku da se slijepo odrekne onoga što ne poznaje, niti da skrene s običnoga toka evolucije, doklegod nije sigurno da bi mu takovo skretanje mnogo koristilo.

Glavno pravilo je, da se niko ne može odreći nebeskoga blaženstva, osim ako ga je iskusio za vrijeme zemaljskoga života, dok se nije dovoljno razvio da može svoju svijest uzdići do te razine, i da se,

vrati sa jasnim i potpunim sjećanjem na onu slavu koja daleko nadilazi zemaljske pojmove.

Mala će misao da to obrazloži i opravda. Može se reći, budući da se tu zapravo radi o napretku duše, da će dosta biti da dotična na svojoj razini razumije koliko je poželjno da žrtvuje nebesko blaženstvo, a onda da prisili svoj niži ja da radi u skladu s njezinom odlukom. No ni to ne bi bilo strogo pravedno, jer uživanje nebeskoga blaženstva na rûpa razinama, iako pripada ego-u, pripada i njoj, ali samo ako se manifestuje putem svoje ličnosti, to se život te ličnosti sa svom njezinom poznatom i ličnom okolinom nastavlja u nižemu nebeskom svijetu. Pa prije nego li može da se odrekne svega toga, ta ličnost mora jasno da zna čega se odriče, niži um mora biti u toj stvari u skladu sa višim.

Takovo ostvarenje očito zahtijeva, da čovjek za zemaljskoga života posjeduje svijest na mentalnoj razini jednaku onoj, koju bi dotično lice imalo poslije smrti. Jedino treba da se opomene, kako se razvoj svijesti vrši odozdo prema gore, i da je razmjerno nerazvijena većina čovječanstva zaista sebi djelotvorno svijesna zasad samo u fizičkom tijelu. Njihova astralna tjelesa su još većinom bez oblika i neuređena, i tek su mostovi za saobraćaj između ego-a i njegova fizičkog ovoja, te su kao vehikli za primanje osjećaja, ali ni u kojem smislu kao instrumenti u rukama pravoga čovjeka, ili kao primjereni budućih izražaj njegovih moći na toj razini.

U naprednijim rasama čovječanstva nalazimo da je astralno tijelo mnogo razvijenije, a svijest je u mnogo slučajeva možda prilično potpuna, iako je i onda u mnogo slučajeva čovjek posve okupljen na sebe, i u glavnom svijestan svojih misli, a malo tek prave okoline svoje. Da pođemo dalje, neki od onih

koji su se bavili studijem okultizma, redovno su se probudili na toj razini, i stoga su mogli da potpuno upotrijebe svoje astralne mogućnosti, pa su si time na mnogo načina pribavili koristi.

Međutim ne slijedi bezuvjetno, da bi se takvi ljudi, odmah ili nakon duljeg vremena, sjećali na fizičkoj razini djelovanja i iskustva iz svoga astralnoga života. Općenito uzevši oni bi se kojiput donekle i sjećali, ali ima slučajeva gdje iz različitih razloga ne može u fizički mozak da prodre stvarno ništa što bi zavrijedilo da se zove sjećanjem na viši život.

Ma kakova vrst određene svijesti na mentalnoj razini, svakako bi pokazivala dalji napredak, pa bismo očekivali kod čovjeka koji se normalno i redovno razvio, da ćemo takovu svijest naći gdje počinje tek onda, kad je prilično dobro utvrđena veza između onog astralnoga i onog fizičkoga. U ovim pak jednostranim i izvještačenim prilikama koje zovemo modernom civilizacijom, ne razvijaju se uvijek ljudi posve redovito i normalno, pa se može naći slučajeva gdje je stečena znatna množina svijesti na mentalnoj razini, i pravilno je povezana sa astralnim životom, pa ipak nikakvo znanje o tom višem životu nije nikad proniklo fizički mozak.

Takovi su slučajevi vrlo rijetki, ali sigurno postoje, i u njima odmah vidimo mogućnost s obzirom na iznimku u našem pravilu. Ličnost te vrsti mogla bi da bude dovoljno razvijena da okusi neopisivo nebesko blaženstvo, pa da tako stekne pravo da ga se odreče, dok je mogla da sjećanje na nj prenese samo do astralnoga života. A kad bi prema hipotezi, da je astralni život bio za ličnost život potpune i savršene svijesti, takvo bi sjećanje bilo posve dovoljno da ispuni zahtjeve pravednosti, pa makar nikad ne bi došli ni

sjena svega toga u fizičku budnu svijest. Važno je da držimo na pameti, da je ličnost ona koja se odriče, to je poradi toga i ličnost ona koja mora da steče iskustva, pa se sjećanje mora dovesti na neku razinu na kojoj ona normalno djeluje u punoj svijesti, a ta razina ne treba da bude fizička, ako su ti uvjeti ispunjeni na astralnoj. Takav bi se slučaj jedva dogodio osim među onima koji su već barem prokušani učenici kojeg Majstora Mudrosti.

Čovjek koji želi da izvrši to veliko djelo, treba da najozbiljnije radi na tom da se učini vrijednim instrumentom u rukama onih koji pomažu svijet — mora da se sa predanom gorljivosti baci na rad za duhovni boljitak drugih, nipošto da drsko sebi svojata da je već spreman za tako veliku čast, naprotiv da se ponizno nada da će mu možda nakon nekoliko života ozbiljnoga napora njegov Majstor reći da je nadošlo vrijeme kad je to i njemu moguće.

VIŠI NEBESKI SVIJET

Sada svraćamo od četiri niže ili rûpa podrazine mentalne razine, na kojima čovjek djeluje u svojoj privremenoj ličnosti, da razmotrimo tri više ili arûpa podrazine, njegovo pravo i relativno trajno prebivalište. Ovdje, u koliko on uopće vidi, vidi jasno, jer se uzdigao iznad iluzija ličnosti i posrednoga odraza svoga nižeg ja, pa makar mu svijest bila nejasna, sanjiva, nepažljiva i jedva budna, ipak mu je barem vizija istinita, ma kako ona bila omeđena. Stanja svijesti su nešta tako različito od svega što upoznajemo ovdje dolje, da su svi nazivi što ih saznajemo iz psihologije beskorisni i varavi. To se područje nazvalo predjelom numenskih ili bezlikih pojava, naprama fenomenskima ili onima što se očituju u oblicima, ali to je još svijet pojava, pa ma kako realan

bio prema nerealnostima nižih stanja, i on ima još oblike, iako rijetki materijom, a vrlo fini po esenci.

Kad se svršilo razdoblje koje obično zovemo nebeskim životom, postoji za dušu još i druga faza života prije nego se ponovo rodi na zemlji, pa iako je to stanje kod većine ljudi razmjerno kratko, ne smijemo ga propustiti, ako želimo imati potpuni pojam o čovjekovu nadfizičkom životu.

Uvijek krivo razumijevamo čovjekov život, budući da ga običavamo da gledamo tek dijelom, a potpuno zanemarujemo njegovu pravu prirodu i svrhu. Obično gledamo na nj sa stajališta fizičkoga tijela, a nimalo sa gledišta duše, pa zato cijela stvar ispada silno nerazmjerna. Svako gibanje ego-a prema tim nižim podrazinama kao i vraćanje, golemi je zapravo kružni let; dok mi uzimamo tek dio nižega luka toga kruga i promatramo ga kao pravac, pridavajući pretjeranu važnost njegovu početku i svršetku, dok nam je prava okretna točka kruga sasvim prirodno posve izmakla.

Zamislimo na čas tu stvar onako kako bi se pričinjala pravom čovjeku na njegovoj razini, odmah čim bi tamo počeo da bude sebi jasno svijestan. Pokoravajući se želji za pojavom koju nalazi u sebi, a koju mu nameće zakon evolucije što je volja Logosa, on nasljeđuje djelovanje tog Logosa prelijevajući sebe nižim razinama.

Tokom takova procesa obavija se on sa tvari različitih razina kojima prolazi, mentalnom astralnom i fizičkom, stalnim pritiskom prema vani. U ranijem dijelu tog otsjeka bivovanja na fizičkoj razini, kojega nazivljemo njegovim životom, izvanja je sila još jaka, ali u običnim slučajevima, otprilike sredinom vremena, iscrpi se ta sila, i počinje veliko gibanje prema unutra.

Nema iznenadne ili silovite promjene, jer to nije ugao, već dio krivulje istog kruga, odgovarajući tačno momentu afela, one najveće udaljenosti od sunca u toku putanja planeta. Ipak je to prava okretna tačka ovoga malenog kruga evolucije, iako to nije označeno s obzirom na nas. U starom indijskom planu života označeno je to kao svršetak g r i h a s t h a ili domaćeg razdoblja čovjekova zemaljskog života.

S toga stajališta uzevši, postoji samo snažno uvlačenje cijele čovjekove snage, a njegova pažnja se mora sve više da povlači od zemaljskih stvari i sabere na one visoke razine — s kojih odmah razabiremo kako su za pravi napredak vrlo zlo udešene moderne prilike evropskoga života.

Čas kad čovjek napušta svoje fizičko tijelo nije u tom luku evolucije naročito važan, i ni u kojem pogledu toliko važan kao naredna promjena koju bi nazvali njegovom smrću na astralnoj razini, i njegovim naređenjem u nebeskom svijetu; iako se jednostavno samo prenosi svijest sa astralne tvari na mentalnu u toku istoga snažnog povlačenja o kojemu smo govorili.

Konačni rezultat života poznat je tek onda, kad se u tom procesu povlačenja svijest ponovo sabere u ego-u, u njegovom domu u višem nebeskom svijetu; onda se vidi kakva je on nova svojstva stekao u toku toga posebnoga malenog kruga njegove evolucije. Tada mu sijevne pogled na život kao cjelinu, duša prima na čas bljesak jasnije svijesti, vidi u njem rezultate tek dovršenog života i nešto od onoga što će iz toga da slijedi kod narednoga rođenja.

Ne može se reći da taj brzi pogled uključuje poznavanje prirode naredne inkarnacije, osim u vrlo nejasnom i najopćenitijem smislu; bez sumnje da će vidjeti glavnu svrhu narednoga svoga života, ali

vizija u glavnom vrijedi za dušu kao pouka u karmičkim posljedicama njezina djelovanja u prošlosti. Daje mu time priliku kojom se on manje ili više koristi, prema stepenu razvitka do kojeg je došao.

Ponajprije učini on od toga tek malo, jer mu je vrlo nejasna svijest, i vrlo malo može da shvati činjenice i njihove različite odnose među sobom, ali postepeno mu se povećava mogućnost da procijeni ono što vidi, a zatim mu se još javlja sposobnost da se sjeća takovih bljesaka na kraju prijašnjih života, i da ih poređuje, pa da tako procijeni napredak što ga je postigao na putu kojega je morao proći.

Treća podrazina; peto nebo

Ta najniža od arûpa podrazina je najnapučenija od sviju krajeva s kojima smo se upoznali, jer ovdje je nazočno gotovo svih šesdeset tisuća milijona duša za koje se kaže da su zauzete u sadanjoj ljudskoj evoluciji — sve osim razmjerno malenoga broja onih što mogu da djeluju na drugoj i prvoj podrazini. Svaka se duša prikazuje u jajolikom ovoidskom obliku — najprije kao tanka opnena koprena, bezbojna i gotovo nevidljiva, te vrlo rijetke gustoće; ali kako se ego razvija, počinje to tijelo da pokazuje blještavo prelijevanje u duginim bojama nalik na mjehur od sapunice, a boje mu igraju na površini kao promjenljive nijanse što ih stvara sunčano svijetlo na kapljicama vodopada.

Sastavljeno iz vanredno fine tvari, nježne i eteričke, vrlo živahne, pulzirajući živom vatrom, postaje tokom evolucije sjajna kugla blještavih boja, dok njegove visoke vibracije odašilju talase promjenljivih boja čitavom njegovom površinom — boja o kojima zemlja ne zna ništa — sjajnih, nježnih i svjetlih što jezik ne može da ih opiše. Uzmimo boje

zalaza sunca u Egiptu i dodajmo im divnu nježnost engleskoga neba kad prelazi dan, uzdignimo ih iznad njih samih u svijetlu i prozirnosti te sjaju njihovu onoliko, koliko se one nalaze iznad boja koje se kao komadići stavljaju u dječje slikarske kutije — pa i onda niko ko nije vidio toga, ne može sebi da zamisli ljepotu tih sjajnih krugova koji zasjaju u polju vizijskoga pogleda jasnoga gledanja, kad se izdigne do razine nebeskoga svijeta.

Sva ta kauzalna tjelesa ispunjena su živom vatrom koju crpe sa više razine, sa kojom, čini se, da je naša kugla spojena drhtavom niti intenzivnoga snažnoga svijetla, izrazito dozivajući na pamet riječi iz strofa Dzyân-ovih: »Iskra je ovješena o Plamen vrlo finom niti Fohata«, i kako duša raste i može da prima sve više iz neiscrpivog oceana Božanskoga Duha koji se izlijeva ovom niti kao provodnicom, tako se i nit povećava i daje širi prolaz prelivu, dok se na narednoj podrazini može da predoči kao vodeni mlaz što spaja zemlju i nebo, a još više od njega je velika kugla iz koje ističe živo vrelo, dok se ne pričini kao da se kauzalno tijelo rasplinulo u svijetlo što utiče. I opet nam rečenica stanza strofe kaže: »Nit između Čuvara i njegove sjene postaje sa svakom promjenom sve jača i sjajnija. Jutarnje sunce se promjenilo u sjaj podnevnoga dana. To je tvoje sadanje kolo, reče Plamen Iskri. Ti si moja, moja slika, i moja sjena. Obavio sam se tobom i ti si moj vâhan do ‚dana sjedinjenja s nama' kad ćeš ponovo postati moj ja i ja drugih, ti sam ja.«

Duše koje su u vezi s fizičkim tijelom razlikuju se od onih koje uživaju rastjelovljeno stanje, prema raznovrsnim vibracijama kako se odražavaju na površini kugala, pa je stoga na ovoj razini po sjaju lako vidjeti, dali je neko u inkarnaciji ili nije. Velika

većina, da li u tijelu ili izvan njega, tek su polusvijesni kao u snu, iako su sada neki u prilici bezbojnih opnastih ovoja; oni potpuno svijesni su značajni i sjajni izuzeci koji stoje posred manje sjajnoga mnoštva kao zvijezde prvoga reda, a između ovih i onih manje razvijenih poredane su sve vrste po veličini i ljepoti boja, pa tako svaka prikazuje tačni stepen evolucije do kojega je stigla.

Većina njih još nije dovoljno određena, ni u takovoj svijesti kakovu imaju, da bi razumjeli svrhu ili zakone evolucije o koje su vezani; oni traže inkarnaciju iz poslušnosti prema porivu kozmičke volje, i prema T a n h â, slijepoj žeđi za pojavljivanjem, za životom — želji da nađu neki kraj gdje bi mogli da osjete život i da si ga budu svijesni, budući da na svom ranijem stepenu te nerazvijene duše ne mogu da osjećaju vanredno brze i prodorne titraje vrlo profinjene tvari svoje vlastite razine; tek razmjerno lagano gibanje teške tvari fizičke razine jedino može da im izazove neki odgovor. Prema tome je samo fizička razina ona, na kojoj se osjećaju da žive, i to razjašnjuje njihovu jaku težnju da se ponovo jave rođenjem u zemaljskom životu. Tako se nakon nekoga vremena njihova želja posve izjednači sa zakonom njihove evolucije. Oni mogu da se razviju samo pomoću tih udaraca izvana, na koje se oni postepeno bude da mogu odgovoriti, a na tom ranijem stepenu mogu da ih prime tek u zemaljskom životu. Vrlo lagano se njihova moć uzvraćanja povećava, te se najprije probude za više i finije fizičke vibracije, a još laganije za vibracije astralne razine. Tada njihova astralna tjelesa, koja su dosada bila tek mostom za prenošenje osjećaja duši, postepeno postaju određenim vehiklima koje mogu da upotrijebe, a njihova

svijest počinje da se sakuplja više u njihovim čuvstvima, nego li u fizičkim zamjećivanjima.

Na kasnijem stepenu, ali uvijek uz isti proces da se upute kako da odgovaraju na udarce s polja, uče duše kako da saberu svoju svijest u mentalnom tijelu, da žive u mentalnim slikama koje su sebi stvorile, pa da umom upravljaju svoje osjećaje. Zatim se na vrlo dugom putu premješta središte u kauzalno tijelo, i duše ostvaruju svoj pravi život. Kad to vrijeme dođe, naći će se na višoj podrazini od ove, a niži zemaljski život ne će im više da bude potreban; no za sada mislimo o manje razvijenoj većini koja još tapa po mraku, pružajući svoja zahvatna sredstva kao ticala u ocean života ličnosti što same su na nižim razinama života, iako za sada nisu uopće svijesni sebi da su te ličnosti sredstva pomoću kojih se oni hrane i napreduju. Ne vide ništa od svoje prošlosti ni budućnosti, budući da se još ne očituju svijesno ni na vlastitoj razini. Ipak, kako lagano stiču iskustva i usvajaju ih, povećava se osjećaj da je dobro da se izvjesne stvari učine, dok za druge je to zlo a to se onda nepotpuno očituje u pridruženoj ličnosti kao početak svijesti, kao osjećaj za ono što je pravo i ono što je krivo; a kako se postepeno razvijaju, taj se osjećaj sve jasnije i jasnije označuje u nižoj prirodi, i postaje moćnim vodičem u vladanju.

Primjenom prilika što ih pruža otsjev pogleda potpunije svijesti o kojoj smo prije govorili, najnaprednije duše te podrazine razviju se do onoga stepena gdje se zaokupe studijem svoje prošlosti, istražujući uzroke što su tamo postavljeni, i učeći mnogo iz takova gledanja slijedom unatrag, tako da poticaji što ih odašilju onamo dolje postaju jasniji i određeniji, te se prenose u nižu svijest kao čvrsto uvjerenje i intuicija koja zapovijeda.

Gotovo i nije potrebno da se ponovi kako se misaone slike rûpa podrazina ne prenose u viši nebeski svijet; sada je prošla svaka iluzija, i svaka duša zna za svoje pravo srodstvo, vidi druge, a i nju se prepoznaje po njenoj kraljevskoj prirodi kao pravoga besmrtnog čovjeka koji prelazi iz života u život sa nepovređenim vezama što ga spajaju s njegovim pravim bićem.

Druga podrazina, šesto nebo.

Iz gusto naseljenoga kraja kojega smo promatrali, prelazimo u rjeđe naseljeni svijet, kao iz velikoga grada u mirni zaselak, jer se na sadanjem stepenu ljudske evolucije samo neznatna manjina pojedinaca uspela do te uzvišene podrazine, gdje je i ónaj koji je najmanje napredan izrazito sebe svijestan, a također je sebi svijestan i svoje okoline. Kako može do izvjesne mjere da gleda prošlost kojom je prošla, duša je na toj podrazini svijesna sebi svrhe i sustava evolucije, ona zna da se nalazi na radu oko razvitka same sebe, i prepoznaje stanja fizičkog života kao i onoga poslije smrti prolazeći njima u svojim nižim posrednicima. Ličnost s kojom je u vezi vidi kao dio sebe, i nastoji da je vodi, upotrebljujući svoje znanje o prošlosti kao spremište iskustava iz kojih stvara načela za vladanje, jasna i nepromjenljiva osvjedočenja o tom što je pravo, i o tom što je krivo. Sve to odašilje ona dalje u svoj niži um, nadzirući i upravljajući njegovo djelovanje. Dok u ranijem dijelu svog života na toj podrazini ne uspijeva uvijek da načini da niži um razumije temelje principa koje mu duša usađuje, ipak joj vrlo odmjereno uspjeva da izvije utiske, i takove apstraktne ideje kao što su istina pravda i čast,

koje postaju neopozivim pojmovima što vladaju u nižem mentalnom životu.

Postoje pravila za vladanje koja su provedena društvenim narodnim i religijskim odobrenjem dotično sankcijama, i po njima se čovjek vlada u dnevnom životu, a može da ih omete kakova navala kušnje, zagospodovali val strasti i želje; ali ima nekih stvari koje razvijeni čovjek ne može da učini, stvari koje su protiv njegove prave prirode; on ne može da laže, vara, ili da učini kakovo nečasno djelo. U zadnji mišić njegova bića usađeni su izvjesni principi, i nemoguće je da se protiv njih radi, bez obzira kakav pritisak dolazio sa strane prilika ili smjerom kušnje, jer to su stvari života duše. Međutim dok on tako uspjeva da vodi svoj niži vehikl, njegovo znanje o njemu, kao i o njegovu djelovanju, često je vrlo nejasno i vrlo netačno. Niže mu se razine ukazuju vrlo blijedo, i on im razumije njihove principe bolje, nego li njihove detalje, i dio njegove evolucije na toj razini sastoji u tom, da sve svjesnije dolazi u direktni dodir sa ličnošću koja ga ovdje dolje tako nedostatno prikazuje.

Iz toga će se razumjeti, da na toj razini žive samo takve duše koje odlučno teže za duhovnim napretkom, pa su poradi toga postale vrlo osjetljive na utjecaje sa viših razina. Provodnica za saobraćaj se povećava i širi, te prolazi njome sve potpuniji preliv. Pod tim utjecajem poprima misao osobito jasno i prodirno svojstvo, pače i kod manje razvijenijih, a učinak se toga na niži um očituje kao težnja za filozofskim i apstraktnim mišljenjem. Kod razvijenijih je pogled dalekosežniji, te sa jasnim uvidom prelazi preko prošlosti upoznavajući pokrenute uzroke, kako se oni odrađuju, i što još ostaje neiscrpljeno od njihova učinka.

Duše koje žive na toj razini, kad se oslobode fizičkog tijela, imaju osobitu priliku za napredak, jer ovdje mogu da prime pouku od naprednijih bića, dolazeći u direktni dodir sa svojim učiteljima. Ne više sa misaonim slikama, već blistavom jasnoćom koju se ne može da opiše, prelijeva se prava bit ideje kao zvijezda iz jedne duše u drugu, a njihovi uzajamni odnosi izražavaju se kao valovi svijetla koji se izlijevaju iz središnje zvijezde i ne trebaju posebnog objašnjenja. Misao je kao svijetlo smješteno u prostoriji gdje obasjava i pokazuje sve predmete u njoj i ne traži riječi da ih opiše.

Prva podrazina; sedmo nebo

Ta najsjajnija podrazina mentalnoga svijeta ima tek nekoliko stanovnika iz našega čovječanstva, jer na njezinoj visini stanuju samo Majstori Mudrosti i Milosrđa i njihovi upućeni učenici. O ljepoti oblika, boje i zvuka ne može se ovdje ništa da izreče, jer jezik smrtnika nema naziva kojima bi se mogle da izraze te vanredne ljepote. Dosta je da one postoje, i da ih neki iz naše rase posjeduju, a ono najvažnije je kod toga to, da i drugi treba da to postignu, plod čije sjeme je posijano na nižim razinama. Oni su svršili mentalnu evoluciju tako da iz njih uvijek ono više prosijava kroz niže, s njihovih je očiju dignuta koprena iluzije ličnosti, oni znaju i dokučuju da nisu niža priroda, već da je samo upotrebljuju kao vehikl iskustva. Kod manje razvijenih ima on još snage da ih sputava i da im smeta, ali nikada ne mogu više da padnu u zabludu, i da zamjene vehikl sa ja koji je iza njega. Neprekinuto prenošenje njihove svijesti čuva ih od toga, ne samo iz dana u dan, nego i od života do života, tako da se na prošle živote ne osvrću kao na živote što

su uvijek nazočni u svijesti, već ih čovjek više osjeća kao jedan život nego li kao više njih.

Na toj je visini duša svijesna sebi nižega nebeskog svijeta upravo kao i svoga vlastitoga, pa ako ona ima tamo kakovu pojavu nalik na misaoni oblik u nebeskom životu svoga prijatelja, ona je može potpuno da iskoristi. Na trećoj podrazini pače i na najnižem dijelu druge, svijest mu je o podrazinama niže njega; još nejasna, a njegovo djelovanje u misaonom obliku vrlo instinktivno i automatsko, ali čim stigne na drugu podrazinu njegov pogled ubrzo postane jasniji, i on s radošću sebi predočuje misaone oblike kao velikle kojima može da izrazi veći dio sebe u izvjesnom smjeru, bolje nego što bi to mogao putem svoje ličnosti.

Sada, kada djeluje u kauzalnom tijelu posred veličanstvenoga svijetla i sjaja najvišega neba, njegova je svijest nenadano i potpuno aktivna na svakom mjestu nižih odjelaka kuda je on želi da upravi, pa stoga može namjerno da odašalje dopunski dio energije jednom takovom misaonom obliku, kad ga želi da upotrijebi u svrhu pouke.

Sa najviše podrazine mentalnoga svijeta dolazi veći dio utjecaja što ga izlijevaju Majstori Mudrosti kad rade na evoluciji čovječje rase, djelujući izravno na duše ljudi, izlijevajući na njih snage kojima ih nadahnjuju i potiču njihov duhovni napredak te rasvijetljuju um i čiste osjećaje. Odavde genij prima svoje prosvjetljenje, odavde se upravljaju sve težnje što izdižu. Kao što sunčane zrake iz jednog središta dopiru posvuda, a svako tijelo koje ih prima upotrebljuje ih prema svojoj prirodi, tako se i od Starije Braće što pripadaju dotičnoj rasi prelijeva na sve duše svijetlo i život što je njihov udio

koji vrše; a svako upotrebljuje od toga onoliko koliko može sebi da usvoji, pa da se time razvija i napreduje. Tako se ovdje, kao i svagdje drugdje, najviša slava nebeskoga svijeta nalazi u veličanstvu služenja, a oni koji su završili mentalnu evoluciju, vrelom su iz kojega teče snaga onima što se još uspinju.

II. NE - LJUDSKI

Kod pokušaja da opišemo neljudske stanovnike mentalne razine, nađemo se odmah pred teškoćama nesavladivoga karaktera. Budući da u dodiru sa sedmim nebom dolazimo najprije u vezu sa razinom koja je po svom opsegu kozmička — može se poradi toga po prvi puta na njoj da nađe mnogo takovih bića, za koje čovječji jezik naprosto nema riječi da ih opiše. Za našu sadanju svrhu biće možda najbolje da posve ostavimo po strani one goleme čete bića čiji položajni stepen je kozmički, pa da svoja opažanja omeđimo strogo na stanovnike što svojstvenošću svojom pripadaju mentalnoj razini našega vlastitog lanca svjetova. Treba se sjetiti da je u priručniku »Astralna razina« usvojen isti taj smjer, pa se i nije pokušavalo opisivati posjetioce sa drugih planeta i sistema; pa iako takovi stanovnici, koji su tamo bili tek prigodni, dolaze ovdje mnogo češće, čini se, da bi i u ovom slučaju bilo najbolje da usvojimo isto pravilo. Stoga će nekoliko riječi o elementalnoj esenci ove razine, i o odjelku velikoga carstva Deva-a (anđela) koje je naročito vezano s njom, poslužiti u toliko, u koliko je korisno da ih se ovdje preda; a velika teškoća da se prikažu i ove u poredbi jednostavne ideje, pokazaće konačno kako bi to ispalo nemogućim, kad bismo se bavili s drugima, koje su daleko složenije.

Sjetimo se samo da se u jednom ranijem pismu primljenom od Adepta učitelja nalazi primjedba, da prilike prvog i drugog elementalnoga carstva može da shvati samo upućeni — opažanje je to što pokazuje, kako mora da je djelomičan samo uspjeh, uza sav trud koji se poklanja da ih se opiše ovdje na fizičkoj razini. Ponajprije će biti dobro da pokušamo da u našem umu stvorimo toliko jasnu ideju, o onom što je zapravo elementalna esenca, koliko je to moguće, jer se čini da u toj stvari postoje često mnoge zablude, pače i kod onih koji su već uvelike proučili Teozofsku literaturu.

Što je to

Dakle elementalna esenca je samo ime koje se upotrebljuje za monadičku esencu na izvjesnom ranom stepenu njezine evolucije, a ona se opet može definirati kao izlijevanje Božanskoga života iz Drugoga Logosa u tvar. Svi poznamo činjenicu, da prije nego to izlijevanje stigne do stepena individualizacije na kojem se stvara kauzalno tijelo čovjeka, prošlo je i oduhovilo šest nižih razdoblja evolucije — životinjsko, biljno, mineralno i tri elementalna carstva. Dok je izdavala energiju kroz dotična stanja, zvala se katkada životinjskom, biljnom ili mineralnom monadom — iako je taj naziv posve krivi, jer je prije nego li je došla do ma kojeg od tih carstva, postala ne jedna, već mnogo monada. Međutim se to ime upotrebilo da prikaže ideju kako monadička esenca još nije bila dovedena do opsega individualizacije, iako je diferencijacija u njoj nastala već davno prije. A sada, dok ta monadička esenca iz-

daje energiju putem triju velikih elementalnih carstva koji su ispred mineralnoga, zove se »elementalna esenca«.

Zastiranje duha

Međutim prije nego li se može da razumije prirodu monadičke esence i način na koji se javlja na različitim razinama, treba da si predočimo metodu kako se duh prigodom svoga silaženja ovija sa tvari. Ne bavimo se sada sa početnim stvaranjem razinske tvari, već samo sa silaskom novoga vala evolucije u tvar koja već postoji.

Prije razdoblja o kojem govorimo, utrošio je taj val za svoj razvoj bezbrojne vjekove, na način koji tek vrlo neznatno shvaćamo, postepenim omatanjem atoma molekula i stanica, no mi ćemo na čas pustiti sav taj raniji dio njegove čudne historije, i promatrati samo njegov silazak u tvar razina koje ljudski intelekt može da shvati, iako još uvijek daleko iznad fizičke razine.

Treba razumjeti, da duh kad se na svom putu u tvar zaustavi na nekoj razini, (bez obzira koja to bila) neodoljiva snaga vlastite evolucije krene ga da pređe na narednu nižu razinu, a da može tamo da se pojavi, mora se okružiti barem sa atomskom tvari te niže razine — obavijajući oko sebe ovojnu koprenu kao tijelo od one tvari prema kojoj će da djeluje kao duša, ili kao snaga što će da je oživljuje. Slično biva kad produžuje silazak svoj na treću razinu, te mora da navuče oko sebe nešto n j e z i n e tvari, pa ćemo tada imati biće čije tijelo ili vanjski plašt sastoji od atomske tvari ove treće razine

Snaga pak koja oživljuje dotično biće — tako reći njegova duša — neće biti duh prema položaju u kojem je bio na višoj razini gdje smo ga najprije

našli, biće duh sa koprenom od atomske tvari druge razine kojom je prošao. Sišavši dalje do četvrte razine, biće postaje još složenije, jer tada ima tijelo od tvari četvrte razine, a oduhovljuje ga duh što je već dva puta ovijen u atomsku tvar druge i treće razine. Vidjeće se, da nakon što se taj proces ponovi za svaku razinu sunčanog sistema, te početna snaga stigne do naše fizičke razine, tako je potpuno uvijena, da se ne treba ni najmanje čuditi što je ljudi ne mogu sebi uopće da predoče kao duha.

Zamislimo si na primjer običnoga još neuvježbanoga vidovitog čovjeka sa svojstvom jasnoga gledanja koji pokušava da istraži mineralnu monadu, i da prouči životnu snagu u mineralnom carstvu. Pogled takva čovjeka bi stvarno sigurno bio omeđen na astralnu razinu, pa bi bio i tamo možda vrlo nevješt, te bi mu se ta snaga činila jednostavno astralnom, ali uvježbani učenik koji to proučava s višom moći, vidio bi da je ono što je dotični vidoviti čovjek jasnoga gledanja držao astralnom snagom, bila tek astralna atomska tvar koju je pokrenula snaga što je onamo došla iz atomskoga dijela mentalne razine. Napredniji učenik mogao bi vidjeti da je opet ta atomska mentalna tvar samo vehikl, u kojem djeluje nešto iz najviše budičke podrazine, dok bi Adept razabirao da je budička tvar samo vehikl nirvanske, i da je snaga koja je ulazila i radila nizom svih tih ovoja, došla zapravo posve izvan ove kozmičko-prakritske razine, te je uistinu tek jedna samo od manifestacija Božanske Snage.

Elementalna carstva

Elementalna esenca koju nalazimo na mentalnoj razini sastavlja prvo i drugo veliko elementalno carstvo. Val Božanskoga Života, nakon što je svr-

šio u nekim prijašnjim eonima svoju silaznu evoluciju preko budičke razine, prelijeva se u sedmo nebo, i oduhovljuje velike mase atomske mentalne tvari, postajući tako elementalnom esencom prvoga velikog carstva. U tom svojem najjednostavnijem položaju ne sastavlja atome u molekule da sebi tako načini tijelo, već im svojim privlačenjem pribavlja silno zgusnutu snagu. Snagu koja na svom silaženju dosegne tu razinu možemo zamisliti kao da je posve nenavikla na njezine vibracije, i da im iz početka ne može da odgovori. Eonima što ostaje na toj razini sastojaće se njezina evolucija u priučavanju na vibracije sviju razmjera koji su tamo mogući, tako da uvijek može da oduhovi i da upotrijebi ma koju kombinaciju tvari te razine. Za vrijeme ovoga dugog razdoblja evolucije, uzeće na sebe sve moguće kombinacije tvari od triju arûpa podrazina, a na kraju vratiće se atomskoj podrazini — svakako ne onakovoj kao što bijaše prije, već noseći u sebi latentno sve moći koje je stekla.

U narednom eonu izlijeva se na četvrtu podrazinu mentalne tj. na najvišu od rûpa podrazina, i privlači sebi kao tijelo nešta tvari toga pododjela. Ona je onda elementalna esenca drugoga carstva u svom najjednostavnijem položaju, ali kao i prije uzima na sebe u toku svoje evolucije mnogo različitih odora sastavljenih iz tvari nižih podrazina u svima mogućim kombinacijama.

Može se sasvim prirodno pomisliti, da ta elementalna carstva koja postoje i djeluju na mentalnoj razini, budući da su toliko mnogo viša, moraju sigurno da budu naprednija u evoluciji od trećeg carstva koje pripada isključivo astralnoj razini. Međutim to nije tako, jer treba da imamo na umu kad smo govorili o toj fazi evolucije, da riječ »viši« ne

znači, kao obično napredniji već m a n j e napredan, jer ovdje se bavimo monadičkom esencom na njezinom silaznom luku, pa za elementalnu esencu silazak u tvar znači napredak a ne kao kod nas, uspon prema višim razinama. Dokle god učenik tu činjenicu nema stalno i jasno na pameti, uvijek će se naći opkoljen zamršenim nepravilnostima, a njegovom pogledu na tu stranu evolucije neće dostajati shvaćanja i razumjevanja.

Glavne karakteristike elementalne esence navedene su dosta znatno u priručniku o A s t r a l n o j r a z i n i, i sve što je tamo kazano s obzirom na broj pododjela u carstvima, i njihovoj čudnoj osjetljivosti na ljudske misli, jednako je istina i za ove nebeske vrste. Možda treba napomenuti nekoliko riječi da se protumači, kako se sedam horizontalnih pododjela svakoga carstva uređuje u vezi s različitim dijelovima mentalne razine. U slučaju prvoga carstva, njegov najviši pododjel odgovara prvoj podrazini, dok se od druge i treće svaka od tih podrazina dijeli u tri dijela, te je svaki pojedini predio prebivalištem jednoga elementalnog pododjela. Drugo carstvo prostire se nižim nebeskim svijetom, i njegov najviši pododio odgovara četvrtoj podrazini, dok se peta, šesta i sedma podrazina dijele svaka u dvoje, da se prilagodi ostatku.

Kako se razvija esenca.

U ranijem dijelu toga priručnika toliko je toga napisano o djelovanju misli na mentalnu elementalnu esencu, da je nepotrebno da se sada povratimo tom ogranku našega predmeta; već moramo pomisliti, da je ovdje po mogućnosti još osjetljivija na djelovanje misli nego li na astralnoj razini, divna finoća s kojom odgovara na najslabije djelovanje uma stal-

no se je i istaknuto izvodilo pred našim istraživaocima. Potpunije ćemo shvatiti ovakovu mogućnost, ako si predočimo da se samo u takovom odražavanju sastoji njezin pravi život — da se mnogo pomaže njezin napredak, ako je u procesu misli upotrebljuju naprednija bića u čijoj evoluciji ona sudjeluje.

Kad bi se ona mogla zamisliti da je na čas potpuno slobodna od svakoga djelovanja misli, pojavila bi se kao bezoblična mješavina sićušnih atoma, koji titraju — zapravo instinkt sa čudnom jakošću života koji možda tek vrlo malo napreduje na silaznoj stazi svoje involucije u tvar. A kad je misao zahvati i pokrene u aktivnost, bacajući je na rûpa podrazine u svim vrstama krasnih oblika, i na arûpa podrazine u sjajnim strujama, ona tada prima izraziti i dopunski poticaj koji, kad se često ponavlja, pomaže je u napredovanju na putu. Kadgod se naime misao upravlja sa onih viših podrazina poradi zemaljskih stvari, ona sasvim prirodno pojuri dolje i uzimlje na sebe tvar nižih razina. Čineći to tako, dovodi u vezu s tom tvari elementalnu esencu od koje je stvoren njezin prvi ovoj, i tako se ta esenca postepeno priučava da odgovara na niže vibracije, a to mnogo pomaže njezinu silaznu evoluciju u tvar.

Na nju znatno utječe i muzika sjajnim prelivom divnoga zvuka, za kojeg smo prije kazali da ga izlijevaju na te uzvišene razine veliki majstori melodije, koji tamo u daleko većoj mjeri nastavljaju rad što su ga ovdje dolje na žalosnoj zemlji tek počeli.

Druga stvar, koje treba da se opomenemo, je golema razlika između sjaja i moći misli na toj razini, i prilične slabosti napora kojeg ovdje dolje počašćujemo tim imenom. Naša obična misao počinje u misaonom tijelu na nižim mentalnim podrazinama, te se prigodom silaženja obavija sa pripadnom as-

tralnom elementalnom esencom; ali kad je čovjek toliko napredovao, da mu je svijest aktivna u pravom ja u višem nebeskom svijetu, njegova misao počinje tamo, i obavija se najprije u elementalnu esencu nižih podrazina mentalne razine, pa je prema tome daleko finija, prodornija, i na svaki način uspješnija. Ako je misao upravljena isključivo na visoke objekte, njezine vibracije mogu biti i suviše finoga karaktera, a da se uopće mogu izraziti na astralnoj razini, ali kad djeluju na tu nižu tvar, čine to sa dalekosežnijim učinkom nego li one koje su stvorene mnogo bliže njezinoj podrazini.

Slijedeći tu ideju za stepen dalje vidimo, da misao iniciranoga nastaje na budičkoj razini posve iznad mentalnoga svijeta, i obavija se elementalnom esencom najviših nebesa kao plaštem, dok se misao Adepta izlijeva iz same Nirvâne prema dolje, upotrebljujući goleme i neizbrojive moći krajeva koji su iznad spoznaje običnoga čovječanstva. I tako dok se naši pojmovi uzdižu, vidimo pred sobom sve šire polje da ga iskoristimo za naše silno povećane osobine, pa si možemo da predočimo kako je istinita rečenica, da rad od jednoga dana na takvim razinama, može po uspješnosti svojoj da nadvisi naporan rad od tisuću godina na fizičkoj razini.

ŽIVOTINJSKO CARSTVO

Životinjsko carstvo je na mentalnoj razini prikazano u dva glavna odjela. U nižem nebeskom svijetu nalazimo grupske duše kojima pripada golema većina životinja, a na trećoj podrazini su kauzalna tjelesa od prilično malo članova toga carstva koji su se već individualizirali. Strogo govoreći ovi posljednji nisu više životinje, oni su stvarno sada jedini primjeri za posve primitivno kauzalno tijelo, neraz-

vijeno po veličini, i za sad tek vrlo slabo obojeno prvim vibracijama nanovo rođenih svojstava.

Poslije svoje smrti na fizičkoj i astralnoj razini, individualizovana životinja ima obično veoma produljen, iako često nešto sanjarski život u nižem nebeskom svijetu. Njezin je položaj duž čitavo to vrijeme analogan položaju ljudskoga bića na istoj razini, iako sa daleko manjom mentalnom aktivnosti. Ona je okružena svojim misaonim oblicima, pa makar je bila sebi toga svijesna tek u snu, to oni sigurno sadrže i oblike njezinih zemaljskih prijatelja u njihovu najboljem i najsimpatičnijem raspoloženju. A budući da ljubav koja je dovoljno jaka i dovoljno nesebična da stvori takovu sliku, mora također biti dovoljno jaka da dosegne dušu onoga koga se ljubi, i da od njega dobije odgovor, to i pripitomljene životinje na koje se prosiplje naša ljubaznost, mogu za uzvrat da učine neku malenkost za pomaganje naše evolucije.

Kad se individualizovana životinja povuče u svoje kauzalno tijelo, da pričeka dok se okrene kolo evolucije koje će joj dati priliku za primitivnu ljudsku inkarnaciju, čini se, da gubi gotovo svu svijest o vanjskim stvarima, i da sprovodi vrijeme u nekoj vrsti ugodnoga transa najdubljeg mira i zadovoljstva. Tek onda se sigurno zbiva neka vrst nižeg razvitka, iako nam je teško shvatiti njegovu prirodu. No barem je sigurno, da za svako biće koje dolazi s njim u vezu, dali ono upravo ulazi u ljudsku evoluciju, ili se sprema da je napusti, nebeski svijet znači najveće blaženstvo za koje je to biće na svojoj razini sposobno.

DEVA-I ILI ANĐELI

Tek malo se ljudskim jezikom može izraziti o tim divnim i uzvišenim bićima, a većinom što o njima

znamo nalazi se već napisano u *Astralnoj razini*. Da obavjestimo i one koji nemaju toga priručnika, ponoviću ovdje neka glavna razjašnjenja koja sam tamo iznio s obzirom na ova bića.

Najviši sistem evolucije koji je posebno u vezi s ovom zemljom, u koliko znamo, jest evolucija bića koje Hindusi nazivaju Deva, a koji se inače spominju kao anđeli, sinovi Božji itd. Može ih se zaista smatrati carstvom što leži iznad ljudskoga, na isti način, kao što ljudsko leži iznad životinjskog, ali s tom važnom razlikom, da dok je životinji moguća evolucija samo putem ljudskoga carstva, čovjek, kad steče razinu Asekha, i postane potpuni Adept, nalazi pred sobom otvorene različite staze napretka od kojih je ova velika Deva evolucija tek jedna samo. (vidi *Nevidljivi pomagači*, str. 124).

U istočnoj literaturi upotrebljuje se riječ »Deva« često neodređeno, tako da znači gotovo svaku vrst neljudskih bića, pa s jedne strane obuhvaća najviše duhovne moći, a s druge prirodne duhove i umjetne elementale. Ovdje ćemo njezinu uporabu omeđiti i primijeniti na sjajnu evoluciju bića koju kanimo sada da razmotrimo.

Iako su anđeli u vezi s ovom zemljom, nisu nipošto omeđeni na nju, jer cijeli naš sadanji lanac od sedam svjetova njima je kao jedan svijet, a njihova evolucija prolazi jednim velikim sistemom od sedam lanaca. Njihove čete su se dosada popunjale u glavnom iz drugih ljudskih rodova sunčanoga sistema, nekih nižih, a nekih i viših od našega, budući da je tek vrlo mali dio našega vlastitog dosegao razinu na kojoj bi im se mogli pridružiti ,a čini se, da neki od njihovih vrlo brojnih razreda nijesu u svom napredovanju uopće prošli kroz ma koje čovječanstvo koje bi se moglo porediti s našim.

Zasada ne možemo o njima mnogo da razumijemo, ali je jasno, da ono što bi se moglo opisati kao cilj njihove evolucije, je znatno više od našega, t. j. dok je svrha ljudskoj evoluciji da izdigne uspješni dio čovječanstva do položaja Asekha Adepta na kraju sedmoga kruga, svrha Deva evolucije je da se njihov red uzdigne u dotičnom vremenu do daleko više razine. Za njih kao i za nas se uz ozbiljno nastojanje otvara strmija ali kraća staza do još uzvišenijih visina, a kakove su te visine u njihovu slučaju možemo tek naslućivati.

Njihova razdioba

Tri velika njihova niža dijela, počevši odozdo, zovu se obično Kâmadeva-i, Rûpadeva-i i Arûpadeva-i, što se može prevesti kao anđeli astralnoga, nižega nebeskog, dotično višega nebeskog svijeta. Upravo kao što je naše obično tijelo ovdje — najniže tijelo koje je nama moguće fizičko, tako je i obično tijelo Kâmadeva astralno, te on stoji nekako u istom položaju kao što će stajati čovječanstvo kad dosegne planet F, a on, živeći obično u astralnom tijelu, izlaziće iz njega u više sfere u mentalnom tijelu, upravo kao što to možemo mi u astralnom tijelu, dok za to da uđe u kauzalno tijelo ne bi za njega (ako je dovoljno razvijen) bio veći napor, nego li nama da upotrebimo mentalno tijelo. Na isti način obično tijelo Rûpadeva bilo bi mentalno, dok bi on nastavao četiri rûpa podrazine mentalne razine; Arûpadeva-i ipak pripadaju trima višim podrazinama te razine, a najgušće tijelo im je kauzalno. Iznad Arûpadeva-a postoje druga četiri velika razreda toga carstva, koji prema tome nastavaju četiri više razine našega sunčanog sistema, a opet posve iznad Deva carstva stoje

velike čete planetskih duhova, no razmatranje o tako sjajnim bićima ne spada ovamo.

Svaki od dva velika dijela toga carstva, kojega smo napomenuli da stanuje na mentalnoj razini, sadrži u sebi mnogo različitih razreda, ali njihov je život u svakom pogledu toliko udaljen od našega, da je beskorisno iznositi o njemu više osim vrlo općenitih ideja. Najbolje bi mogao da navedem utisak kojega je dobio jedan naš istraživalac, kad bi ponovio iste riječi što ih je on upotrijebio u vrijeme istraživanja: »Dobio sam dojam silno uzvišene svijesti — svijesti neopisivo sjajne; a opet tako neobične — tako različite od svega što sam prije osjetio, nikako ni nalik ma kojoj vrsti ljudskog iskustva, da ostaje posve bez nade i pokušaj samo da se to opiše«.

Isto je tako bez nade, ako se pokušava na fizičkoj razini da pruži neka ideja o pojavi tih silnih bića, jer ona se mijenja sa svakim pravcem misli kojeg oni slijede. U tom je članku rečeno nešto ranije o sjaju i divnoj snazi izražavanja u njihovom jeziku boja, pa se iz nekih prolaznih primjedbi načinjenih prigodom opisivanja ljudskih stanovnika može ustanoviti, da je pod izvjesnim prilikama ljudima moguće, da djelujući na toj razini nauče mnogo od njih. Treba da se sjetimo kako je jedan od njih oživio anđeoski lik u nebeskom životu pjevača, i poučavao ga u muzici daleko uzvišenijoj nego li je to iko čuo zemaljskim ušima, i kako u drugom slučaju oni koji su u vezi sa upravljanjem izvjesnih planetskih utjecaja pomažu evoluciju nekog astronoma.

Njihov odnos prema prirodnim duhovima (izvještaj o njima vidi u priručniku V) je nešto sličan odnosu ljudi prema životinjskom carstvu, iako su na višem stepenu, jer upravo tako kao što životinja može da steče individualizaciju samo druženjem sa čo-

vjekom, tako čini se da i trajnu individualnost koja se reinkarnira mogu prirodni dusi normalno steći samo svojom privrženošću sličnoga karaktera članovima nekoga reda Deva-a.

Svakako da sve što je rečeno ili se može reći o toj velikoj anđeoskoj evoluciji, samo uklanja ukras sa vrlo uzvišenoga predmeta, a njegovu potpuniju obradu prepušta se čitaocu da je sam sebi načini, kad razvije svijest tih viših razina. Ipak ono što se napisalo, ma kako to bilo malo i nedovoljno, možda će donekle moći da prikaže neku ideju o četama pomagača, s kojima u dodir će čovjeka dovesti njegov napredak u evoluciji, te da se pokaže, kako mu se svaka težnja koju mu pri usponu omogućuju njegove povećane sposobnosti, neočekivano više ispunja samim dobročinstvenim uređenjem kojega mu je priroda izgradila.

III UMJETNO NASTALI STANOVNICI

Tek nekoliko riječi treba da se kaže o tom ogranku našega predmeta. Mentalna razina je još više napučena od astralne umjetnim elementalima koje su misli njezinih stanovnika privremeno oživile, pa kad se sjetimo koliko je sjajnija i moćnija misao na toj razini, i da njezinim snagama upravljaju ne samo ljudski stanovnici utjelovljeni i rastjeljeni, nego i Deva-i i bića što je pohode sa viših razina, odmah se vidi da se važnost i utjecaj takvih umjetnih bića gotovo i ne može pretjerati. Nije ovdje potrebno da prolazimo ono što smo već izradili u prijašnjem priručniku s obzirom na učinak čovječjih misli i potrebu da ih pomno nadziremo; i dosta je bilo rečeno kad se opisivalo razliku u djelovanju misli na rûpa i na arûpa podrazinama, da se pokaže kako se umjetni elemental mentalne razine dovodi u život, i da se pru-

ži neka ideja o silnoj raznolikosti privremenih bića što su tako nastala, kao i o golemoj važnosti rada koji se neprekinuto vrši njihovim posredstvom. Mnogo se njima koriste Adepti i njihovi upućeni učenici, te nije potrebno ni napominjati da je umjetni elemental kojega je stvorio tako silan um, biće beskonačno dugoga života i razmjerno veće moći nego li je ma koje od onih što su opisani dok smo se bavili astralnom razinom.

ZAKLJUČAK

Pogledavši na sve što je napisano, nije ništa neobično u tom što je sve istaknuto izrazilo osjećaj poniženja dotične ideje, poradi krajnje nedostatnosti sviju pokušaja u pogledu opisivanja, budući da svaki napor oko toga ukida nadu da se čovječjim riječima iznese neopisivo veličanstvo nebeskoga svijeta. Pa ma kako nesavršena bila ovakova rasprava, ipak je bolje nego ništa, te može poslužiti da čitaocu pruži neki slabi pojam o onome što ga čeka onkraj groba; pa iako će, kad dođe do toga svjetlog kraja blaženstva, sigurno naći mnogo više nego li mu je rečeno da očekuje, nadajmo se da ne će morati da odbaci nikoju od obavijesti što je ovdje dobio.

Čovjek, prema sadašnjem svom sastavu, ima u sebi principe koji pripadaju dvjema razinama višim od mentalne, jer njegov Buddhi ga prikazuje na razini što je prema tome nazvana budičkom, a njegov Atmâ (božanska iskra u njemu) na trećoj razini sunčanoga sistema koja se obično spominje kao nirvanska.

Kod prosječnoga čovjeka su ti viši principi zasada gotovo posve nerazvijeni, a u svakom slučaju mogu se razine kojima oni pripadaju još manje da dokuče opisom nego li se može mentalna. Dovoljno će biti da se kaže, da na budičkoj razini počinju da otpadaju sva omeđenja, a svijest čovjeka se širi doklegod ne ustanovi, ne više samo u teoriji, već ap-

solutnim iskustvom, da je svijest njegovih drugova uključena u njegovoj, i on osjeća, i zna, i doživljuje sve što je u njima sa apsolutnim savršenstvom simpatije, jer je to uistinu dio njega. Na nirvanskoj se razini pomakne za korak dalje i ustanovljuje, da je u još višem smislu njegova svijest i njihova jedno, jer su oni zapravo dijelovi beskonačno velike svijesti Logosa u Kome svi oni žive, kreću se i bitišu; tako da kad se »kapljica rose prelije u sjajno more« izvedeni učinak je više takav kao da se zbivalo protivno, te da se ocean izlio u kapljicu, koja sada odmah ustanovljuje da je ocean — nipošto samo dio njega, već čitavi. Ma kako čudnovato, ma kako neshvatljivo i prividno nemoguće, ipak je apsolutno istinito.

Ali bar toliko možemo da shvatimo, da posvećeno stanje Nirvâne nije, kako neki u neznanju misle, stanje prazne ništavosti, već stanje daleko jače i dobročinstvene aktivnosti, i da uvijek prema tomu, kako se sve više uspinjemo u skali prirode, naše mogućnosti postaju sve veće, naš rad za druge sve jači i dalekosežniji, i da beskonačna mudrost, i beskrajna moć, znače samo bezmjernu sposobnost za služenje, jer ih upravlja beskrajna ljubav.

Preveo **D. C.**

DODATAK

Logos (gr.). Manifestovano božanstvo sa svakim narodom, vanjski izraz ili učinak uzroka koji je uvijek sakriven. Tako govor je misao Logosa, zato se zgodno prevađa sa »Verbum« i »Riječ« u svom metafizičkom smislu.

Atma (ili A t m a n) (sk.). Univerzalni Duh, božanska Monada, sedmi princip, tako nazvan u sedmerostrukom sastavu čovjeka. Najviša Duša.

Monad (gr.). Jedinstvo, jedan; ali u okultizmu često znači ujedinjeno trojstvo, Atma-Buddhi-Manas, ili dvojstvo, Atma-Buddhi, onaj besmrtni dio čovjeka koji se reinkarnira u nižim carstvima i postepeno prolazeći njima napreduje do čovjeka a onda do konačnoga cilja — Nirvâne.

Buddhi (sk.). Univerzalna Duša ili Um. M a h â b u d d h i je ime Mahat-a; također spiritualna Duša u čovjeku (šesti princip), vchikl Atme, eksoterički sedmi.

Buddha (sk.). Doslovno »Prosvijetljeni« Najviši stepen znanja. Da postane Buddha, čovjek treba da probije okove ćutila i ličnosti; da dobije potpuni pojam o p r a v o m j a i da se nauči da ga ne odjeluje od svih drugih ja; da prije svega iskustvom nauči krajnju nestvarnost svih pojava vidljivoga kosmosa; da se potpuno odijeli od svega što je prolazno i konačno, i dok je još na Zemlji da živi

samo u besmrtnom i trajnom, u najvišem stanju svetosti.

Krishna (sk.). Najviše slavljeni avatar Vishnu-a, »Spasitelj« Hinda i njihov najpopularniji bog. On je osmi Avatar, sin Devaki-a i nećak Kansa, indijski kralj Herod, koji tražeći ga među pastirima koji su ga skrivali, ubio je tisuću njihove novorođene djece. Tip pripovijesti Novog Zavjeta. Misionari, dakako, nastoje da pokažu kako su Hindi ukrali pripovijest o rođenju od ranih kršćana koji su došli u Indiju.

Teozofija (grčki) religija mudrosti ili »božanska mudrost« je temelj sviju svjetskih religija, kojega naučavaju i vrše neki izabrani, još otkako je čovjek postao misaono biće. U svom praktičkom držanju Teozofija je čisto božanska etika.

Majstor Mahatma »velika duša«. Adept najvišeg reda. Uzvišena bića koja nakon što su stekli gospodstvo nad svojim nižim principima žive nesmetani od niže prirode čovjeka, i posjeduju znanje i moć razmjerno prema stepenu kojeg su dosegli u svojoj spiritualnoj evoluciji. U Pali jeziku zovu se Rahati i Arhati.

Mentalna razina ili Devahan. Riječ Devahan znači »svijetla zemlja« stan ili domovina Deva »Suvarga« kod Hinda, Sukhavati kod Budista, Nebo kod Kršćana, Zoroastrovih sljedbenika i Muhamedanaca.

Budička razina. Pod Buddhi treba razumjeti »svijetlo svijeta« razina svijetla, ne u fizičkom smislu, već svijetlo duha, svijetla spoznaja, razina božanske mudrosti, samospoznaje i božanske ljubavi.

Nirvâna. Prema istočnjačkom značenju je to potpuno izčeznuće kao kad utrne plamen svjetiljke, prestanak života. Ali u ezoteričkom tumaču je

to stanje potpunoga života i potpune svijesti u koje prelazi Ego čovjeka što je stekao najviši stepen savršenstva i svetosti, kad umre tijelo a katkada, kao u slučaju Gautama Buddhe i ostalih, još za života.

Ego (latinski) »Ja« Svijest u čovjeku »Ja sam ja« ili osjećaj »jastva«. Ezoterička filozofija naučava opstojnost dvaju ego-a u čovjeku, smrtni ili lični, i viši, božanski i bezlični, nazivajući prvoga »ličnost« a drugoga »individualnost«.

Reinkarnacija. Nauka o ponovnom rođenju, u koju su vjerovali Isus i Apostoli, kao i svi ljudi onoga doba, ali kršćani je sada zabacuju. Uskrsnuće kod Egipćana nije nikad značilo uskrsnuće osakaćene mumije, već duše koja ju je nastavala, ego-a u novom tijelu.

Gospodari Karme : Lipikas (sanskrt), nebeski »pisci«, oni koji bilježe svaku riječ i čin čovjeka, dok je bio na zemlji. Okultizam uči da su oni izvršioci karme — zakona uzvrata.

Inkarnacija : znači jedno od mnogih utjelovljenja.

Karma : djelo, djelovanje, sudbina, uzročni zakon, ima tri vrste karme: 1) čista karma, koja je već počela da se izvršuje u tom životu; 2) skupljena karma koja se očituje u naklonostima i karakteru i 3) u tvorbi sadržana karma koja stvara porod za budući karakter i sudbinu.

Adept (latinski) »onaj koji je stekao«. U Okultizmu je jedan koji je dosegao stepen inicijacije i postao majstor u znanosti ezoteričke filozofije.

Nirmânakâya : već otkupljeni, koji ipak nije ušao u Nirvânu, već je ostao iz milosrđa u nižim svjetovima, osobito u astralnom, da pomogne napredak čovječanstva. Ta velika najsjajnija žrtva, što

ju je, na primjer, primio Gospod Buddha, zove se veliko odricanje.

Gautama (sanskrt) Princ od Kapilavastu, sin Sudhôdana, Sâkya kralj malenog carstva na granici Nepala rođen u sedmom stoljeću prije Krista, sada nazvan »Spasitelj svijeta«. Gautama ili Gôtama bilo je svećeničko ime Sakya obitelji, a Sidhârtha bilo je Buddhino ime prije nego je postao Buddha. Sakya Muni znači svetac Sakya obitelji. Rođen kao obični smrtnik dosegao je Budin stepen svojom vlastitom zaslugom. Čovjek zaista veći od ikakvog odabranika.

ISPRAVAK

na str. 11 redak 15 odozdo, iza riječi »života« umetni: kao što je onaj kojega kanimo razmatrati;

na str. 15 redak 18 odozgo, mjesto »razine« stavi svijeta«;

na str. 18 redak 7 odozgo, iza riječi »omogućuje« umetni: da onaj čas, kad neko lice ili stvar dođe pred njega;

na str. 23 redak 13 odozgo, mjesto »zamršeniji« stavi »uzvišeniji«;

na str. 30 redak 1 odozdo, mjesto XI stavi XIX;

na str. 30 redak 16 odozgo, mjesto »oblika« stavi »oblaka«;

na str. 31 redak 2 odozgo, izostavi »ili«;

na str. 31 iza 25-og retka umetni: Cijeli članak odakle su uzeti ovi izvaci treba da pomno prouče oni koji žele da shvate tu vrlo komplikovanu granu našega predmeta. jer pomoću lijepo izvedenih bojadisanih ilustracija što ga popraćuju, omogućuje se onima koji još sami ne mogu da vide takovih oblika da se time približe poznavanju onoga što su zapravo ti misaoni oblici jače nego li ičim što je bilo prije napisano.

Postoji od istoga pisca u prijevodu »**Astralna razina**« koja opisuje čistilište sa njegovim sferama i stanovnicima ljudskim i drugima višim i nižim od ljudskih, kao i različite astralne moći i vještine.

Knjižici je snižena cijena na Din 14.—.

SADRŽAJ

Predgovor.

Devahanska Razina.

Stanovnici.

Strana